

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

**Извештај на независниот ревизор и
Финансиски извештаи подготвени во согласност со
Меѓународните стандарди за финансиско известување
за годината што завршува
на 31 декември 2022 година**

Содржина

	Страница
Извештај на независниот ревизор	1 – 2
Биланс на успех	4
Извештај за сеопфатната добивка	4
Извештај за финансиската состојба	5 – 6
Извештај за промените во капиталот	7
Извештај за паричните текови	8
Белешки кон финансиските извештаи	9 – 85

Извештај на независниот ревизор

До Советот на

Народна банка на Република Северна Македонија

Грант Торнтон ДОО

Св. Кирил и Методиј 526-1/20

1000 Скопје

Северна Македонија

T +389 (0)2 3214 700

F +389 (0)2 3214 710

E Contact@mk.gt.com

Даночен број: 4030003475973

Мислење

Извршивме ревизија на финансиските извештаи на Народна банка на Република Северна Македонија („Народната банка“), кои се состојат од извештајот за финансиската состојба на 31 декември 2022 година, како и билансот на успех и извештајот за сеопфатна добивка, извештајот за промените во капиталот и извештајот за паричните текови за годината што тогаш заврши и белешките кон финансиските извештаи, вклучувајќи и преглед на значајните сметководствени политики.

Според наше мислење, придружните финансиски извештаи ја прикажуваат објективно, во сите материјални аспекти, финансиската состојба на Народна банка на Република Северна Македонија на 31 декември 2022 година, како и резултатите од работењето и паричните текови за годината што тогаш заврши во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување.

Основа за мислење

Ревизијата ја извршивме во согласност со Меѓународните стандарди за ревизија („МСР“). Нашите одговорности според наведените стандарди се опишани во делот Одговорност на ревизорот за ревизијата на финансиските извештаи од нашиот извештај. Ние сме независни од Народната банка согласно Кодексот на етика за професионални сметководители објавен од страна на Одборот за меѓународни стандарди за етика за сметководители (Кодекс на ОМСЕС) и етичките барања кои се релевантни за ревизија на финансиски извештаи во Република Северна Македонија и ги исполниме сите останати етички одговорности во согласност со овие барања.

Веруваме дека ревизорските докази кои ги имаме собрано се доволни и соодветни за да обезбедат основа за нашето мислење.

Останати прашања

Финансиските извештаи на Народната банка со состојба на и за годината што заврши на 31 декември 2021 година се ревидирани од друг ревизор кој во својот извештај од 25 февруари 2022 година изразил мислење без резерва за истите.

Одговорност на стратешкото раководство и Советот на Народната банка за финансиските извештаи

Стратешкото раководство е одговорно за подготвувањето и објективното презентирање на финансиските извештаи во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување, како и за воспоставување на таква внатрешна контрола која стратешкото раководство ја смета за неопходна за подготвување на финансиските извештаи коишто се ослободени од материјално погрешно прикажување, без разлика дали е резултат на измама или грешка. Во подготвувањето на финансиските извештаи, стратешкото раководство е одговорно за процена на способноста на Народната банка да продолжи да работи според претпоставката за континуитет, обелоденувајќи, доколку е потребно, прашања поврзани со претпоставката за континуитет и примената на претпоставката за континуитет како сметководствена основа. Советот на Народната банка е одговорен за надгледување на процесот на финансиското известување на Народна банка.

Одговорност на ревизорот за ревизијата на финансиските извештаи

Нашите цели се да стекнеме разумно уверување дека финансиските извештаи како целина не содржат материјално погрешно прикажување, без разлика дали е резултат на измама или грешка, и да издадеме ревизорски извештај што го вклучува нашето мислење. Разумното уверување е високо ниво на уверување, меѓутоа не претставува гаранција дека ревизијата извршена во согласност со МСР секогаш ќе открие материјално погрешно прикажување кога истото постои. Погрешните прикажувања може да произлезат како резултат на измама или грешка и се смета дека се материјални доколку, поединечно или кумулативно, разумно би се очекувало да влијаат на деловните одлуки на корисниците донесени врз основа на овие финансиски извештаи.

Како дел од ревизијата во согласност со МСР, применуваме професионално расудување и одржуваме професионален скептицизам во текот на ревизијата. Исто така:

- Ги идентификуваме и проценуваме ризиците од материјално погрешно прикажување во финансиските извештаи, без разлика дали се резултат на измама или грешка, креираме и извршуваме ревизорски процедури кои одговараат на тие ризици и собираме ревизорски докази кои претставуваат задоволителна и соодветна основа за нашето ревизорско мислење. Ризикот од неоткривање на материјално погрешно прикажување како резултат на измама е повисок од ризикот како резултат на грешка, поради тоа што измамата може да вклучува заговор, фалсификување, намерни пропусти, лажни прикажувања или заобиколување на внатрешните контроли.
- Стекнуваме разбирање за внатрешните контроли кои се значајни за ревизијата со цел да креираме ревизорски процедури соодветни на околностите, но не и со цел изразување на мислење за ефективност на внатрешните контроли на Народната банка.
- Ја оценуваме соодветноста на користените сметководствени политики и разумноста на сметководствените процени и поврзаните обелоденувања направени од страна на стратешкото раководство.
- Донесуваме заклучок за соодветноста на примената на претпоставката за континуитет како сметководствена основа од страна на стратешкото раководство, и врз основа на стекнатите ревизорски докази, дали постои материјална неизвесност поврзана со настани или околности кои би можеле да предизвикаат значаен сомнеж во способноста на Народната банка да продолжи да работи според претпоставката за континуитет. Доколку заклучиме дека постои материјална неизвесност, тогаш е потребно да обрнеме внимание во нашиот ревизорски извештај на соодветните обелоденувања во финансиските извештаи или доколку таквите обелоденувања не се соодветни, да го модифицираме нашето ревизорско мислење. Нашите заклучоци се засновани на ревизорски докази стекнати до датумот на нашиот ревизорски извештај. Меѓутоа, идни настани или околности може да предизвикаат Народната банка да престане да работи според претпоставката за континуитет.
- Ја оценуваме севкупната презентација, структура и содржина на финансиските извештаи, вклучувајќи ги обелоденувањата, како и дали финансиските извештаи ги претставуваат основните трансакции и настани на начин на кој се постигнува објективна презентација.

Го известивме Советот на Народната банка, меѓу другото, и за планираниот делокруг и временскиот распоред на ревизијата и за значајните наоди од ревизијата, вклучувајќи ги евентуалните значајни недостатоци во внатрешната контрола кои сме ги идентификувале во текот на ревизијата.

Сузана Ставриќ
Управител
Грант Торнтон ДОО, Скопје

Сузана Ставриќ
Овластен ревизор

Скопје, 27 февруари 2023 година

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Членови на Советот на Народната банка на Република Северна Македонија во периодот 2022/2021 година

Анита Ангеловска-Бежоска, гувернер
Фадил Бајрами, вицегувернер
Емилија Нацевска, вицегувернер
Ана Митреска, вицегувернер
Синиша Наумоски, неизвршен член
Гадаф Реџеми, неизвршен член
Борче Треновски, неизвршен член (од 1 јуни 2021 година)
Никола Поповски, неизвршен член (од 1 јуни 2021 година)
Марјан Петрески, неизвршен член (од 1 јуни 2021 година)

Седиште

бул. „Кузман Јосифовски-Питу“, број 1
1000, Скопје

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Финансиски извештаи за годината завршена на 31 декември 2022

(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

БИЛАНС НА УСПЕХ

	Белешка	2022	2021
Приходи од камати		497.572	97.272
Расходи за камати		(538.498)	(200.507)
Ефекти од негативна камата		19.071	11.368
Нето-расходи за камати	5	(21.855)	(91.867)
Приходи од провизии		344.706	305.089
Расходи за провизии		(21.820)	(16.612)
Нето-приходи од провизии	6	322.886	288.477
Нето нереализирани курсни и ценовни промени	7	1.011.378	979.821
Нето-расходи од хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех и дериватни финансиски инструменти	8	(3.247.087)	(875.490)
Нето реализирани курсни и ценовни промени	9	439.437	292.657
Приходи од дивиденди	10	9.230	16.566
Останати приходи	11	334.760	37.323
Расходи за вработените	12	(491.190)	(456.498)
Депрецијација и амортизација	26,27	(68.239)	(66.544)
Останати расходи	13	(199.800)	(162.156)
Издвојување посебна резерва и исправка на вредноста и оштетување/ослободување исправка на вредноста, нето	14	(156.394)	5.247
Нето-загуба за годината		(2.066.874)	(32.464)

ИЗВЕШТАЈ ЗА СЕОПФАТНАТА ДОБИВКА

	2022	2021
Нето-загуба за годината од билансот на успех	(2.066.874)	(32.464)
Останата сеопфатна добивка		
- Нето нереализирани промени во објективната вредност на сопственичките хартии од вредност мерени преку останатата сеопфатна добивка	502	-
- Добивки од примени книги донации – библиотечен фонд	11	39
Вкупно останата сеопфатна добивка за годината	513	39
Вкупна сеопфатна загуба за годината	(2.066.361)	(32.425)

Белешките од страницата 9 до страницата 85 се составен дел од овие финансиски извештаи

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА**Финансиски извештаи за годината завршена на 31 декември 2022***(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)***ИЗВЕШТАЈ ЗА ФИНАНСИСКАТА СОСТОЈБА**

СРЕДСТВА	Белешка	31 декември	
		2022	2021
Ефективни странски пари	15	2.964.247	3.372.659
Депозити во странска валута	16	53.654.174	41.819.630
Странски хартии од вредност	17	157.847.953	157.372.715
Дериватни инструменти	18	-	-
Злато	19	23.155.343	21.923.813
Специјални права на влечење	20	24.679	80.443
Побарувања врз основа на девизни репо-трансакции	21	8.902.551	2.127.117
Побарувања од државата за односите со ММФ	22	32.643.436	25.948.414
Членство кај ММФ	23	11.070.941	10.234.301
Кредити дадени на банките	24	-	-
Други побарувања	25	-	-
Побарувања од банките		-	-
Недвижности и опрема	26	1.501.281	1.452.612
Нематеријални средства	27	28.274	31.961
Ковани пари од благородни метали	28	5.815	5.703
Побарувања од работењето	29	111.103	32.894
Останати средства	30	221.203	137.716
Вкупно средства		292.131.000	264.539.978

Белешките од страницата 9 до страницата 85 се составен дел од овие финансиски извештаи

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Финансиски извештаи за годината завршена на 31 декември 2022

(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

ИЗВЕШТАЈ ЗА ФИНАНСИСКАТА СОСТОЈБА (продолжува)

ОБВРСКИ И КАПИТАЛ	Белешка	31 декември	
		2022	2021
Готови пари во оптек	31	53.852.538	51.392.438
Депозити на банките и штедилниците	32	74.295.265	74.060.754
Задолжителна резерва на банките во девизи и задолжителна резерва на штедилниците во денари	33	27.148.967	19.960.662
Благајнички записи на Народната банка	34	9.450.579	9.993.065
Обврски врз основа на девизни репо-транзакции	35	27.355.608	8.363.671
Денарски депозити на државата	36	23.983.580	24.919.606
Девизни депозити на државата	37	16.360.703	22.067.344
Депозити на државата		40.344.283	46.986.950
Ограничени депозити	38	142.111	137.929
Обврски врз основа на алокација на СПВ – во име и за сметка на државата	39a	15.339.855	15.242.012
Обврски врз основа на користени кредити од ММФ, во име и за сметка на државата	39б	17.303.581	10.706.402
Обврски врз основа на членство и депозити	39в	11.070.941	10.234.301
Обврски кон ММФ	39	43.714.377	36.182.715
Останати депозити	40	2.762.513	2.333.764
Посебна резерва	41	344	322
Останати обврски	42	563.999	560.931
Останати обврски		564.343	561.253
Вкупно обврски		279.630.584	249.973.201
Капитал		1.289.789	1.289.789
Општи резерви		432.826	1.334.893
Специјални резерви		843.987	843.987
Ревалоризациони резерви		9.933.814	11.098.108
Вкупно капитал и резерви	43	12.500.416	14.566.777
Вкупно обврски и капитал		292.131.000	264.539.978

Белешките од страницата 9 до страницата 85 се составен дел од овие финансиски извештаи

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Финансиски извештаи за годината завршена на 31 декември 2022

(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

ИЗВЕШТАЈ ЗА ПРОМЕНЕТЕ ВО КАПИТАЛОТ								
	Беле шка	Капитал	Општи резерви	Специјални резерви*	Ревалоризациони резерви		Акумулира- на добивка/ загуба	Вкупно капитал и резерви
					Ревалориза- циони резерви**	Уметнички дела и библиотечен фонд		
Состојба на 1 јануари 2021		1.289.789	1.326.756	717.417	11.307.313	4.035	-	14.645.310
Загуба за годината		-	-	-	-	-	(32.464)	(32.464)
Добивка од примени книги, донации – библиотечен фонд	43	-	-	-	-	39	-	39
Вкупно сеопфатна загуба за 2021 година		-	-	-	-	39	(32.464)	(32.425)
Нето нереализирани позитивни курсни и ценовни промени на злато коишто се издвојуваат во ревалоризациони резерви	43	-	-	-	850.039	-	(850.039)	-
Нето нереализирани позитивни курсни разлики коишто се издвојуваат во ревалоризациони резерви	43	-	-	-	129.782	-	(129.782)	-
Нето нереализирани позитивни ценовни промени за ХВ коишто се издвојуваат во ревалоризациони резерви	43	-	-	-	7	-	(7)	-
Нето нереализирани негативни ценовни промени за ХВ коишто се покриваат од ревалоризациони резерви	43	-	-	-	(74.897)	-	74.897	-
Реализирани курсни и ценовни промени од злато	43	-	-	-	(1.070.362)	-	1.070.362	-
Реализирани ценовни промени за ХВ	43	-	-	-	(47.848)	-	47.848	-
Распределба во општите резерви	43	-	8.137	-	-	-	(8.137)	-
Распределба во специјалните резерви со посебна намена	43	-	-	126.570	-	-	(126.570)	-
Распределба во Буџетот на Република Северна Македонија	42	-	-	-	-	-	(46.108)	(46.108)
Состојба на 31 декември 2021 година		1.289.789	1.334.893	843.987	11.094.034	4.074	-	14.566.777
Состојба на 1 јануари 2022		1.289.789	1.334.893	843.987	11.094.034	4.074	-	14.566.777
Загуба за годината		-	-	-	-	-	(2.066.874)	(2.066.874)
Нето нереализирани позитивни ценовни промени за ХВ мерени по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка коишто се издвојуваат во ревалоризациони резерви	43	-	-	-	502	-	-	502
Добивка од примени книги, донации – библиотечен фонд	43	-	-	-	-	11	-	11
Вкупно сеопфатна загуба за 2022 година		-	-	-	502	11	(2.066.874)	(2.066.361)
Нето нереализирани позитивни курсни и ценовни промени на злато коишто се издвојуваат во ревалоризациони резерви	43	-	-	-	1.061.491	-	(1.061.491)	-
Нето нереализирани негативни курсни разлики коишто се покриваат од ревалоризациони резерви	43	-	-	-	(50.113)	-	50.113	-
Нето нереализирани позитивни ценовни промени за ХВ коишто се издвојуваат во ревалоризациони резерви	43	-	-	-	32.296	-	(32.296)	-
Нето нереализирани негативни ценовни промени за ХВ коишто се покриваат од ревалоризациони резерви	43	-	-	-	(11.442)	-	11.442	-
Реализирани курсни и ценовни промени од злато	43	-	-	-	(2.191.440)	-	2.191.440	-
Реализирани ценовни промени за ХВ	43	-	-	-	(5.599)	-	5.599	-
Покривање на нето негативниот резултат за распределба	43	-	(902.067)	-	-	-	902.067	-
Состојба на 31 декември 2022 година		1.289.789	432.826	843.987	9.929.729	4.085	-	12.500.416

* Дефинирани како сметки за специјални резерви во Законот за Народната банка на Република Северна Македонија.

** Дефинирани како сметки на ревалоризациони резерви во Законот за Народната банка на Република Северна Македонија.

Белешките од страницата 9 до страницата 85 се составен дел од овие финансиски извештаи

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Финансиски извештаи за годината завршена на 31 декември 2022

(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

ИЗВЕШТАЈ ЗА ПАРИЧНИТЕ ТЕКОВИ			
	Белешка	2022	2021
Парични текови од оперативни активности			
Загуба за годината		(2.066.874)	(32.464)
Коригиран за:			
Приходи од камати	5	(497.572)	(97.272)
Расходи за камати	5	538.498	200.507
Ефекти од негативна камата	5	(19.071)	(11.368)
Нето нереализирани курсни и ценовни промени од злато		(1.263.020)	(883.240)
Нето-расходи од хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех		3.474.633	1.615.420
Приходи од дивиденди		(9.230)	(16.566)
Исправка на вредноста и оштетување / (ослободување) исправка на вредноста		156.322	(5.268)
Издвоена посебна резерва		22	75
Депрецијација и амортизација	26, 27	68.239	66.544
Парични текови од оперативни активности, пред промените во оперативните средства и обврски		381.947	836.368
Злато		38.848	4.915
Странски хартии од вредност		(3.904.086)	(3.028.543)
Побарувања врз основа на девизни репо-трансакции		(6.770.028)	(2.127.896)
Побарувања од државата за односите со ММФ		(6.453.701)	(9.204.230)
Останати средства		(248.403)	78.862
Готови пари во оптек		2.460.100	1.352.494
Депозити на банките и штедилниците		232.579	5.410.512
Задолжителна резерва на банките во девизи и задолжителна резерва на штедилниците во денари		7.188.305	2.561.961
Благајнички записи на Народната банка, приливи		99.140.328	119.867.110
Благајнички записи на Народната банка, одливи		(99.879.000)	(120.000.000)
Обврски врз основа на девизни репо-трансакции		18.985.279	8.366.448
Депозити на државата вклучувајќи ограничени и други депозити		(6.210.149)	835.613
Обврски врз основа на користени кредити од ММФ во име и за сметка на државата		6.453.701	-
Останати обврски		(21.243)	(20.560)
Обврски врз основа на алокација на СПВ – во име и за сметка на државата		-	10.243.548
Примени камати		440.217	214.511
Платени камати		(314.238)	(56.983)
Примени дивиденди		9.230	16.566
Нето парични текови од оперативни активности		11.529.686	15.350.696
Набавки на недвижности, опрема и нематеријални средства		(113.210)	(249.595)
Нето парични текови користени во инвестициони активности		(113.210)	(249.595)
Исплатена добивка во Буџетот на Република Северна Македонија		(46.108)	(32.618)
Нето парични текови користени за финансиски активности		(46.108)	(32.618)
Нето-зголемување на парите и паричните средства		11.370.368	15.068.483
Пари и парични средства на почетокот на годината		45.272.732	30.204.249
Пари и парични средства на крајот на годината	44	56.643.100	45.272.732

Белешките од страницата 9 до страницата 85 се составен дел од овие финансиски извештаи

1. Општи информации

Народната банка на Република Северна Македонија (во натамошниот текст: Народната банка) е централна банка на Република Северна Македонија и е единствената емисиона институција во државата. Народната банка, како централна емисиона банка, е основана во 1992 година. Организацијата и работењето на Народната банка се регулирани со Законот за Народната банка на Република Северна Македонија, објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/10 од 9 декември 2010 година, бр. 123/12 од 2 октомври 2012 година, бр. 43/14 од 4 март 2014 година, бр. 153/15 од 4 септември 2015, бр. 6/16 од 15 јануари 2016, бр. 83/18 од 8 мај 2018 година и во „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 110/21 од 19 мај 2021 година. Народната банка е правно лице со административна, финансиска и управувачка самостојност и е овластена за постигнување на целите и за извршување на задачите утврдени со закон.

Според Законот за Народната банка, основната цел на Народната банка е постигнување и одржување на ценовната стабилност. Другата цел, којашто ѝ е подредена на основната цел, е да придонесува кон одржување стабилен и конкурентен, пазарно ориентиран финансиски систем. Третата цел на Народната банка е поддржување на општата економска политика, без да се загрози остварувањето на нејзината основна цел и во согласност со принципот на отворена пазарна економија со слободна конкуренција.

Народната банка, во рок од четири месеци по завршувањето на финансиската година, објавува и поднесува до Собранието на Република Северна Македонија и до министерот за финансии, еден или повеќе извештаи, одобрени од Советот на Народната банка, во врска со состојбите и движењата во економијата за годината којашто завршила и перспективите за следната година, со посебен осврт на остварувањето на целите и политиките на Народната банка, како и за состојбата на банкарскиот систем и за финансиската стабилност во Република Северна Македонија. Во истиот рок, ги доставува и годишните финансиски извештаи за финансиската година којашто завршила, одобрени од Советот на Народната банка, потпишани од гувернерот и потврдени од независен надворешен ревизор, до претседателот на Република Северна Македонија, до Собранието на Република Северна Македонија, до претседателот на Владата на Република Северна Македонија и до министерот за финансии.

Капиталот на Народната банка е во сопственост на Република Северна Македонија и тој не може да се пренесува или да е предмет на какво било оптоварување. Нето-добивката или загубата на Народната банка се утврдува во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување. Финансискиот резултат за распределба се утврдува кога од нето-добивката / загубата се одзема вкупниот износ на нереализирани ревалоризациони приходи (овој износ во целост се пренесува на сметките на ревалоризациони резерви) и се додава износот на реализираните приходи во годината за коишто биле издвоени ревалоризациони резерви во минати периоди (овој износ се одзема од сметките на ревалоризациони резерви). Нереализираните ревалоризациони расходи се покриваат од соодветните сметки за ревалоризациони резерви сè додека салдото на овие сметки не се сведе на нула, а потоа од добивката остварена во тековната година, од сметката за општа резерва и од капиталот.

1. Општи информации (продолжува)

Финансискиот резултат за распределба се распределува во општите резерви и во Буџетот на Република Северна Македонија, и тоа: 70% во општите резерви до постигнувањето на нивото на основниот капитал пропишан со Законот за Народната банка, односно 15% во општите резерви по достигнувањето на нивото на основниот капитал пропишан со Законот за Народната банка. Остатокот е приход за Буџетот на Република Северна Македонија.

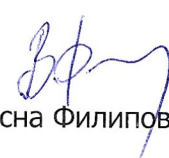
Во случај на отворена сметка за специјални резерви, финансискиот резултат за распределба може да се распредели, така што најмногу 70% ќе се пренесат на сметката за специјални резерви до достигнувањето на износот утврден од Советот на Народната банка за покривање на трошоците за однапред предвидени намени, а од остатокот 70% ќе се распредели во општите резерви до достигнувањето на нивото на основниот капитал, односно 15% по достигнувањето на нивото на основниот капитал и остатокот во Буџетот на Република Северна Македонија. Доколку финансискиот резултат за распределба е негативен, прво се покрива од општите резерви, а потоа од капиталот. Ако вредноста на активата на Народната банка е пониска од збирот на нејзините обврски и капиталот, кусокот на капитал се покрива од Владата на Република Северна Македонија, во пари или во преносливи должнички хартии од вредност со одреден рок на достасување коишто се издадени по пазарни каматни стапки што преовладуваат во Република Северна Македонија.

Орган на управување на Народната банка е Советот на Народната банка.

Финансиските извештаи за финансиската 2022 година се усвоени од Советот на Народната банка на Република Северна Македонија на 27 февруари 2023 година и се потпишани од гувернерот на Народната банка:

д-р Анита Ангеловска-Бежоска,

Гувернер на Народната банка на Република Северна Македонија

Весна Филиповска,

директор на Дирекцијата за финансии, сметководство и контрола

2. Преглед на значајните сметководствени политики

Основните сметководствени политики применети при изготвувањето на овие финансиски извештаи се прикажани подолу.

А Основа за подготовка на финансиските извештаи

Финансиските извештаи се подготвени во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ), коишто ги вклучуваат и стандардите и толкувањата одобрени од Одборот за меѓународни сметководствени стандарди (ОМСС) и толкувањата издадени од Комитетот за толкување на меѓународното финансиско известување (КТМФИ).

Финансиските извештаи се подготвени според принципот на набавна вредност како основа за мерење, освен за определени средства коишто се мерат според објективната вредност. Средствата коишто се мерат по објективната вредност се: финансиските средства вреднувани по објективната вредност преку билансот на успех, финансиските средства вреднувани по објективната вредност преку останатата сеопфатна добивка, финансиските деривати и уметничките дела. Недвижностите, опремата и нематеријалните средства се мерат по нивната набавна вредност намалена за акумулираната депрецијација / амортизација и загубите поради оштетување, доколку постојат.

а) Промени во опкружувањето

Инфлациските притисоци коишто започнаа кон крајот на 2021 година со нарушувањето на глобалните синџири на снабдување и растот на побарувачката во постпандемичниот период во 2022 година се засилија значително под влијание на дополнителниот и исклучително висок раст на цените на храната, стоконите производи и енергентите, како резултат на војната во Украина. Во новонастанатите околности¹, централните банки на водечките економии во 2022 година започнаа со нормализирање на монетарната политика и засилено зголемување на референтните каматни стапки во повеќе наврати. Имено, во 2022 година, ФЕД² ја зголеми референтната каматна стапка во неколку наврати за вкупно 425 базични поени³, додека Европската централна банка (ЕЦБ) ја зголеми референтната каматна стапка во четири наврати, доведувајќи ја од 0% на крајот на 2021 година, до 2,5% на крајот на 2022 година. Засилениот пораст на каматните стапки и заложбите на монетарните власти за понатамошно значително затегнување на монетарната политика, предизвикаа раст на приносите на инструментите со фиксен принос на странските пазари, којшто за

¹ Во 2022 година, во глобални рамки, беше забележана највисока инфлација во последните четириесет години.

² Федерален резервен систем (Federal Reserve Bank of New York) – ФЕД, е систем на централни банки на Соединетите Американски Држави.

³ Целниот распон на каматни стапки на ФЕД на крајот на 2021 година изнесуваше 0% – 0,25%, а на крајот на 2022 година 4,25 – 4,5%.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)**A Основа за подготовка на финансиските извештаи (продолжува)*****а) Промени во опкружувањето (продолжува)***

најбезбедните обврзници во еврозоната надмина 300 базични поени на годишна основа, неколкукратно над растот во 2021 година⁴.

Меѓународното опкружување имаше големо влијание врз домашната економија и следствено, одговорот на монетарната политика на Народната банка не се разликуваше значително од насоката на политиките на највлијателните централни банки. Како одговор на нагорните движења кај инфлациските очекувања, Народната банка уште од крајот на 2021 година започна со циклус на затегнување на монетарната политика, заради одржување на стабилноста на девизниот курс и стабилизирање на инфлацијата на среден рок. Имено, засилената побарувачка за девизи пред сè од корпоративниот сектор, особено од енергетските дејности, придонесе за позачестено присуство на Народната банка со интервенции за продажба на девизи коишто имаа ефект на намалување на вишокот ликвидни средства во банкарскиот систем. Во услови на нарасната побарувачка на девизниот пазар, Народната банка ги одржуваше девизните резерви во високоликвидни инструменти. Од април 2022 година, Народната банка ја зголеми и каматната стапка на основниот инструмент на монетарната политика, благајничките записи, во неколку наврати, со што на крајот на 2022 година достигна 4,75%. Понудениот износ на благајнички записи се задржа на непроменето ниво од 10.000.000 илјади МКД. Воедно, беа зголемени и каматните стапки на расположливите депозити преку ноќ и на седум дена, за по 2,50 п.п. и 2,40 п.п., соодветно, на нивото од 2,65% и 2,70%, соодветно.

Ваквите промени во поставеноста на монетарната политика доведоа до значително зголемување на монетарните трошоци во споредба со 2021 година, кога Народната банка, во рамките на делокругот на своето работење, заради поддршка на домашната економија за ублажување на последиците предизвикани од пандемијата на ковид-19, ја намали основната каматна стапка којашто заклучно со 31.12.2021 година изнесуваше 1,25%. Износот на благајнички записи во текот на целата 2021 година се движеше на ниво од 10.000.000 илјади МКД, што соодветствуваше на оцените за соодветна ликвидносна позиција на банките. Истовремено, се направија и измени кај задолжителната резерва со коишто се ослободи дополнителна ликвидност за поголема поддршка на кредитирањето на најпогодените сектори во економијата.

Народната банка во 2021 и 2022 година продолжи со примена на нестандартната мерка кај задолжителната резерва, со којашто побарувањата врз основа на новите или реструктурираните кредити одобрени на нефинансиските друштва од секторите коишто се најпогодени од пандемијата на ковид-19 беа исклучени од основата за задолжителна

⁴ Уште кон крајот на 2021 година, учесниците на меѓународните финансиски пазари ги засилија очекувањата за нормализирање на монетарните политики на водечките централни банки, така што приносите на државните обврзници во САД бележеа забележителен раст (60 – 80 базични поени), додека растот на приносите на најбезбедните државни обврзници од еврозоната беше поумерен (околу 20 базични поени, а двојно повисок беше растот на приносите на обврзниците коишто содржат кредитна премија), заради очекувања за побавно приспособување на монетарната политика од страна на Европската централна банка.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)**A Основа за подготовка на финансиските извештаи (продолжува)*****а) Промени во опкружувањето (продолжува)***

резерва во текот на целата година заклучно со јануарскиот период на задолжителна резерва во 2023 година, по што истече важноста на оваа мерка.

Заради понасочено делување врз процесот на денаризација, во 2022 година Народната банка направи и измени кај инструментот задолжителна резерва со коишто стапката на задолжителна резерва од денарските обврски беше намалена од 8% на 5%, а истовремено стапката на задолжителна резерва од девизните обврски се зголеми од 15% на 19%. Воедно се зголеми и делот од задолжителната резерва пресметана од девизните обврски којшто се исполнува во евра (од 70% на 77%). Преку овие промени, Народната банка го зголемуваше просторот за промени во каматните политики на банките во корист на денарските депозитни производи и зголемена привлечност на денарското штедење, преку зголемени приноси на овие банкарски производи. Покрај овие мерки, Народната банка во 2022 година започна со примена на нова нестандартна мерка кај задолжителната резерва, за поттикнување на кредитирањето проекти поврзани со домашно производство на електрична енергија од обновливи извори. Мерката вклучува намалување на основата за задолжителната резерва во денари за износот на побарувањата врз основа на новоодобрени кредити за финансирање проекти за производство на електрична енергија од обновливи извори. Со оваа мерка се поддржуваат „зелените финансии“ и одржливото финансирање, како стратегиска цел во најновиот стратегиски план на Народната банка. Воедно, Народната банка се обидува да придонесе кон ублажување на притисоците и структурните проблеми во економијата, со оглед на енергетската криза и трендот на раст на глобалните цени на електричната енергија којшто започна при крајот на 2021 година.

Ваквите околности имаа свој одраз и врз финансиската позиција на Народната банка.

Трошоците за монетарната политика во текот на 2022 година имаа значително повисоко остварување во споредба со 2021 година, како резултат на растот на каматните стапки и примената на монетарните инструменти.

Од друга страна, монетарните приходи во 2022 година беа под влијание на променливоста на приносите на странските пазари и на валутните курсеви, што ги ограничувааше можностите за подолгорочни инвестиции, како и за валутна диверзификација на девизните резерви. Растот на приносите и во 2021 и во 2022 година предизвика времено намалување на пазарната вредност на хартиите од вредност со фиксен принос мерени по објективна вредност преку билансот на успех, што заедно со негативниот принос при стекнување, во најголема мера го определи финансискиот резултат од вложувањата на девизните средства на Народната банка. Заради исклучително високиот раст на приносите во 2022 година, овој ефект беше значително повисок во споредба со 2021 година. Од друга страна, активниот пристап во управување со девизните резерви имаше поволен ефект за помалку негативни остварувања и придонесе за умерено натфрлање на резултатите на портфолијата за тргување во однос на соодветните референтни портфолија, што се должеше на изборот на инструменти, односно на повисокоприносните инструменти во коишто се инвестираа девизните резерви. За надоместување на негативниот ефект од растот на приносите врз финансискиот резултат во 2021 и 2022 година придонесоа и поволните остварувања од активно управување со златото.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)**A Основа за подготовка на финансиските извештаи (продолжува)*****а) Промени во опкружувањето (продолжува)***

Позитивните каматни стапки на депозитите во евра и растот на приносите во 2022 година, сепак позитивно се одрази на новите инвестиции во финансиски инструменти и следствено, врз очекуваните финансиски резултати во наредните години. Имено, за првпат од 2014 година наваму, каматните стапки и тековните приноси до достасување на финансиските инструменти деноминирани во евра се позитивни, што ќе ја постават во подобра позиција Народната банка, со оглед дека најголем дел од девизните средства се чуваат во евра заради монетарната стратегија на одржување стабилен номинален курс на денарот во однос на еврото.

б) Првична примена на новите измени на постојните стандарди коишто се во сила во известувачкиот период

Новите стандарди, измени на веќе постојните стандарди и новите толкувања издадени од страна на Одборот за меѓународни сметководствени стандарди (ОМСС) коишто се во сила во тековниот известувачки период се:

- **Измени на МСФИ 3 „Деловни комбинации“** – Измени на препораките за сеопфатната рамка во МСФИ 3 (применливи за годишни периоди на известување коишто започнуваат на или после 1 јануари 2022 година);
- **Измени на МСС 16 „Недвижности, постројки и опрема“** – Приливи пред средството да биде подготвено за употреба (применливи за годишни периоди на или по 1 јануари 2022 година);
- **Измени на МСС 37 „Резервирања, неизвесни обврски и неизвесни средства“** – Неповолни договори – Трошоци за исполнување договор (применливи за годишни периоди на известување коишто започнуваат на или по 1 јануари 2022 година); и
- **Измени на различни стандарди заради „Подобрувања на МСФИ (циклус 2018 – 2020)“** коишто се резултат на годишните проекти за подобрување на МСФИ (МСФИ 1, МСФИ 9, МСФИ 16 и МСС 41) првенствено за отстранување на недоследностите и појаснување на текстот (Измените на МСФИ 1, МСФИ 9 и МСС 41 се применливи за годишните периоди коишто започнуваат на или по 1 јануари 2022 година. Измените на МСФИ 16 се однесуваат само на илустративните примери, така што не е наведен датумот на стапување во сила на измените).

Измените на досегашните стандарди и новите толкувања не доведоа до какви било материјални промени во финансиските извештаи на Народната банка.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)

А Основа за подготовка на финансиските извештаи (продолжува)

в) Нови стандарди и измени на постојните стандарди коишто сè уште не стапиле во сила

На денот на издавањето на овие финансиски извештаи се објавени следниве стандарди, нивните дополнувања и нови толкувања коишто сè уште не стапиле во сила:

- **МСФИ 17 „Договори за осигурување“** – Измени на МСФИ 17 вклучително и продолжување на привременото изземање на примената на МСФИ 9 (Измени на МСФИ 4) (применлив за годишни периоди на известување коишто започнуваат на или по 1 јануари 2023 година);
- **Измени на МСС 8 „Сметководствени политики, промени на сметководствени процени и грешки“** – Дефинирање на терминот „сметководствени процени“, како и други измени во МСС 8 коишто ги објаснуваат разликите помеѓу промените во сметководствените политики наспроти промените во сметководствените процени (применливи за годишни периоди на известување коишто започнуваат на или по 1 јануари 2023 година);
- **Измени на МСС 1 „Презентација на финансиски извештаи“** – Измени во однос на презентирањето на материјални сметководствени политики, наспроти значајни сметководствени политики (применливи за годишни периоди на известување коишто започнуваат на или по 1 јануари 2023 година);
- **Измени на МСС 1 „Презентација на финансиски извештаи“** – Измени во делот за класификацијата на обврските како тековни или нетековни, со кои се појаснуваат насоките при одредувањето дали одредена обврска е тековна или нетековна (применливи за годишни периоди на известување коишто започнуваат на или по 1 јануари 2024 година);
- **Измени на МСФИ 16 „Наеми“** – Измени во сметководствениот третман на обврските при продажба и повратен наем по датумот на трансакцијата (применливи за годишни периоди на известување коишто започнуваат на или по 1 јануари 2024 година); и
- **Измени на МСС 1 „Презентација на финансиски извештаи“** – Измени со кои се подобрува презентирањето на нетековните обврски со ковенанти во финансиските извештаи (применливи за годишни периоди на известување коишто започнуваат на или по 1 јануари 2024 година).

Народната банка не ги примени овие нови и изменети стандарди и нови толкувања пред датумот на нивната примена. Народната банка смета дека прифаќањето на овие стандарди, измени и нови толкувања нема да има материјално влијание врз финансиските извештаи на Народната банка во периодот на нивната почетна примена.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)**Б Трансакции во странска валута***Функционална и известувачка валута*

Ставките коишто се вклучени во финансиските извештаи се прикажани во валутата на примарното економско окружување во кое делува Народната банка (функционална валута). Финансиските извештаи се прикажани во македонски денари (МКД), којашто е функционална и известувачка валута на Народната банка, искажани во илјади денари.

Трансакции и состојби

Средствата и обврските деноминирани во странска валута се искажуваат во МКД според средниот девизен курс на денот на составувањето на Извештајот за финансиската состојба, освен за евиденција на квотата на Република Северна Македонија за членството во ММФ, како и на сметките бр. 1 и 2 (белешка 23 и 39в). Трансакциите коишто се извршени во странска валута се изразуваат во МКД по девизниот курс на денот на трансакцијата.

Сите разлики од промените на девизните курсеви се признаени во билансот на успех.

Среден девизен курс:	31 декември 2022	31 декември 2021
	МКД	МКД
УСД	57,6535	54,3736
ЕУР	61,4932	61,6270
СПВ	76,6655	76,1765

В Нетирање

Финансиските средства и обврски се нетираат и нивната нето-вредност се прикажува во Извештајот за финансиската состојба на нето-основа, доколку се исполнети одредени услови предвидени со соодветен стандард за нетирање и можност за прикажување или порамнување на трансакциите на нето-основа.

Г Репо-трансакции

Продадените хартии од вредност што се предмет на повторно купување (репо-трансакции), се прекласификувани во финансиските извештаи како средства коишто се дадени под закуп кога преносителот, според договорот, има право или намера да ги продаде или повторно да ги заложат како обезбедување. Обврските врз основа на репо-трансакции се вклучени во обврските врз основа на девизни репо-трансакции. Побарувањата врз основа на купените хартии од вредност коишто се предмет на повторна продажба (обратни репо-трансакции) се вклучени во побарувањата врз основа на девизни репо-трансакции и кредити дадени на банките.

Разликата помеѓу продажната и куповната цена претставува камата и е пресметана за целокупното времетраење на договорот со примена на методот на ефективна каматна стапка. Доколку има хартии од вредност коишто се предмет на заем, на датумот на известување се прикажуваат во финансиските извештаи.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)**Г Репо-трансакции (продолжува)**

Хартиите од вредност коишто се позајмени и оние што се примени како обезбедување за обратни репо-трансакции не се признаваат во финансиските извештаи, освен доколку не им се продадени на трети лица, а во тој случај набавките и продажбите се прикажани како добивка или загуба и се вклучени во билансот на успех во периодот на кој се однесуваат. Обврската за враќање на хартиите од вредност се прикажува по објективната вредност како обврска од редовното работење. Репо-трансакциите се прикажани по амортизираната набавна вредност, намалени за исправката на вредноста за очекувана кредитна загуба (види белешка 2S).

Трансакциите со колатерализирано злато се третираат како договори за реоткуп. Обврските врз основа на трансакциите со колатерализирано злато се вклучени во обврските врз основа на девизни репо-трансакции. Златото коешто е предмет на овој договор и натаму се прикажува во извештајот за финансиската состојба на Народната банка и се продолжува со негово ценовно и курсно усогласување. Разликата помеѓу продажната и куповната цена претставува камата и е пресметана за целокупното времетраење на договорот со примена на методот на ефективна каматна стапка.

Д Депозити во странска валута

Депозитите во странска валута се прикажани по амортизираната набавна вредност, намалени за исправката на вредноста за очекувана кредитна загуба (види белешка 2S).

Ѓ Монетарно злато

Монетарното злато го сочинуваат златните депозити во кореспондентни банки и залихата на златни прачки изработени по меѓународните стандарди коишто се чуваат во трезорот на Народната банка. Каматата се наплаќа во САД-долари или во ЕУР на датумот на достасување, во зависност од договорите. Монетарното злато е дел од девизните резерви и со него е управувано на ист начин како со другите финансиски средства од девизните резерви. Златото се мери во единица мерка фина унца злато.

Монетарното злато е класификувано како финансиско средство според објективната вредност преку билансот на успех определено како такво при почетното признавање и се мери по објективната вредност. Објективната вредност на монетарното злато е поврзана со цената на златото и е пресметана врз основа на претпладневната пазарна цена за 1 фина унца злато на Лондонската берза за злато, изразена во САД-долари, деноминирана во МКД по тековниот девизен курс на МКД во однос на САД-доларот на датумот на финансиските извештаи. Реализираните и нереализираните добивки и загуби од ревалоризацијата на златото на крајот на пресметковниот период коишто произлегуваат од промените во пазарната цена на златото и промената на курсот на денарот во однос на САД-доларот, се вклучени во билансот на успех. Каматата од монетарното злато е вклучена во приходите од камати.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)**Е Пари и парични средства**

За целите на Извештајот за паричните текови, парите и паричните средства ги вклучуваат износите со рок на достасување пократок од 90 дена од датумот на стекнување, вклучувајќи ги девизните депозити без ограничените депозити, девизите во трезорот на Народната банка и средства во специјални права за влечење (во понатамошниот текст СПВ⁵) на посебната сметка кај ММФ.

Ж Финансиски средства

Класификација и мерење на финансиските средства

Народната банка ги класификува финансиските средства во три категории, и тоа: финансиски средства мерени по амортизирана набавна вредност, финансиски средства мерени по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка и финансиски средства мерени по објективна вредност преку билансот на успех. Народната банка ја одредува класификацијата на финансиските средства во зависност од деловниот модел и договорните парични текови коишто се очекуваат од нив.

Деловниот модел преставува начин на управување со финансиските средства со цел генерирање парични приливи или постигнување одредена деловна цел. Стратегиското раководство на Народната банка го определува деловниот модел на ниво на групи на финансиски средства со кои се управува за постигнување одредена деловна цел.

Анализата на карактеристиките на договорните парични текови на финансиските средства се применува на ниво на индивидуални финансиски инструменти (договорни услови) со цел да се провери дали договорните парични текови од средствата се однесуваат исклучиво на плаќање „главница и камата“. Во рамките на договорните парични текови, елементот „главница“ го опфаќа износот при првичното одобрување, намален за сите отплати; а елементот „камата“ претставува надоместок за временската вредност на парите, кредитниот ризик, ликвидносниот ризик, административните или услужните трошоци и профитната маргина.

Народната банка управува со финансиските средства преку следниве деловни модели:

- Деловен модел чија цел е чување на средствата заради наплата на договорни парични текови;
- Останати деловни модели (тргување и остварување добивки од промената во објективната вредност на средствата); и
- Деловен модел чија цел е наплата на договорни парични текови и продажба на финансиски средства.

⁵ Special Drawing Rights.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)**Ж Финансиски средства (продолжува)**

Класификација и мерење на финансиските средства (продолжува)

Финансиски средства мерени по амортизирана набавна вредност

Финансиските средства мерени по амортизирана набавна вредност се вложувања коишто имаат за цел да обезбедат наплата на договорните парични текови и од коишто банката очекува наплата исклучиво на „главница и камата“. Во оваа категорија спаѓаат должничките хартии од вредност мерени по амортизирана набавна вредност, кредитите и побарувањата со фиксни или предвидливи плаќања коишто не котираат на активните пазари.

Должничките хартии од вредност мерени по амортизирана набавна вредност, по првичното признавање, последователно се искажуваат по амортизирана набавна вредност намалена за исправката на вредноста за очекувана кредитна загуба. Амортизираната набавна вредност е еднаква на износот при почетното признавање, намалена за отплатата на главницата, зголемена или намалена за кумулативната амортизација со употреба на методот на ефективна каматна стапка на сите разлики помеѓу почетниот износ и износот при достасувањето.

Кредитите и побарувањата произлегуваат од активностите каде што Народната банка му обезбедува пари на должник без намера за тргување. Кредитите се признаваат кога паричните средства му се одобрени на должникот и се прикажани по амортизираната набавна вредност со користење на принципот на ефективна каматна стапка. Ефективните странски пари, депозитите во странска валута, специјалните права на влечење, побарувањата врз основа на репо-трансакции, побарувањата од државата за односи со ММФ, побарувањата од банките и другите побарувања се класификувани во оваа категорија финансиски средства.

За финансиските средства мерени по амортизирана набавна вредност се пресметува очекувана кредитна загуба (белешка 2S).

Хартии од вредност мерени по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка

Финансиските средства мерени по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка се вложувања со цел наплата на договорни парични текови и/или се чуваат за продажба и согласно договорните услови предвидуваат парични текови исклучиво на „главница и камата“. Хартиите од вредност од оваа категорија се признаваат според објективна вредност и промените во објективната вредност се искажуваат како посебна компонента на останатата сеопфатна добивка и се признаваат во капиталот и резервите, во рамките на сметките за ревалоризациони резерви. При отуѓување или намалување на вредноста врз основа на признавање исправка на вредноста за очекувана кредитна загуба, кумулираните добивки и загуби искажани во останатата сеопфатна добивка и распределени во капиталот и резервите, се вклучуваат во билансот на успех за периодот на кој се однесуваат. Со состојба на 31 декември 2022 и 2021 година, Народната банка нема вложувања во должнички хартии од вредност од оваа категорија.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)

Ж Финансиски средства (продолжува)

Класификација и мерење на финансиските средства (продолжува)

Хартии од вредност мерени по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка (продолжува)

За вложувањата во сопственички инструменти на одредени специфични финансиски институции, за кои нема активен пазар и чиешто поседување е утврдено со регулатива и/или е поврзано со можноста на користење на услугите коишто ги вршат овие институции, може да се смета дека нивната набавна вредност ја одразува нивната објективна вредност. За вложувањата во сопственички инструменти за кои нема активен пазар, но за кои може да биде утврдена објективна вредност, истата се утврдува со примена на техники на вреднување. Овие вложувања се класифицираат како финансиски средства коишто се мерат по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка.

Финансиски средства коишто се мерат според објективната вредност преку билансот на успех

Финансиски средства коишто се мерат според објективната вредност преку билансот на успех се вложувања заради нивно тргување и остварување добивки од промените во објективната вредност на овие инструменти и оние хартии од вредност коишто не ги исполнуваат критериумите на останатите две категории. Овие должнички хартии од вредност и финансиски деривати се вреднуваат по објективната вредност и промените во објективната вредност се вклучуваат во билансот на успех.

Почетно признавање

Сите финансиски средства почетно се признаваат според нивната набавна цена, односно објективната вредност на дадените средства во моментот на нивното стекнување, вклучувајќи ги и сите трошоци коишто се составен дел на ефективната каматна стапка (освен за финансиските деривати и хартиите од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех за кои сите трошоци се признаваат во билансот на успех).

Прекласификација на должничките финансиски средства од една во друга категорија е можна само доколку дојде до промена на деловниот модел за управување со средствата. Се очекува дека прекласификациите ќе претставуваат ретки случаи и ќе се направат кога промената на деловниот модел има значително влијание врз деловните операции на банката, промената е поради промена на надворешни или внатрешни фактори коишто имаат значително влијание врз активностите на банката и сл.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)**3 Објективна вредност**

За вложувањата во финансиски инструменти со кои се тргува на финансиските пазари, објективната вредност се одредува преку котираните пазарни цени. За вложувањата коишто не котираат, објективната вредност се одредува преку пазарните цени на сличните вложувања, или се заснова врз дисконтираните очекувани парични текови.

S Исправка на вредноста и ненаплатливост на финансиските средства

Изложеноста на кредитниот ризик за финансиските средства коишто се мерат по амортизирана набавна вредност (депозити во странски банки, должнички хартии од вредност, побарувања врз основа на репо-трансакции, побарувања, кредити и аванси) се оценува на редовна основа и се утврдува износ на очекувани кредитни загуби. Очекуваната кредитна загуба се утврдува и за финансиските средства мерени по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка.

За вложувањата во сопственички инструменти коишто се мерат по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка, не се врши мерење на очекуваната кредитна загуба.

Очекуваната кредитна загуба преставува износ што е еднаков на разликата помеѓу договорните парични текови на финансиското средство и сегашната вредност на очекуваните парични текови на финансиското средство, дисконтирани со примена на ефективната каматна стапка утврдена при првичното признавање на средството.

На датумот на известување за финансиските средства се проценува кредитниот ризик, како и дали настанала значителна промена на кредитниот ризик од нивното почетно признавање. Врз основа на овие критериуми, средствата се класифицираат во едно од трите нивоа на кредитен ризик. За секое финансиско средство мерено по амортизирана набавна вредност или по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка се утврдува износ на исправка на вредноста за очекувана кредитна загуба, соодветно за нивоата на кредитен ризик во кои е класифицирано средството.

Ниво 1: очекувана кредитна загуба – 12 месеци

За финансиските средства кај кои нема значително зголемување на кредитниот ризик од почетното признавање и коишто на датумот на известување имаат низок кредитен ризик, се признава очекувана кредитна загуба којашто преставува дел од загубата за целиот животен век на средствата којашто би настанала како резултат на веројатноста за настанување штетен настан во следните 12 месеци.

Ниво 2: очекувана кредитна загуба за целиот животен век на средството – нема објективни докази за оштетување (кредитни загуби)

За финансиските средства кај кои има значително зголемување на кредитниот ризик од почетното признавање, но не се кредитно оштетени, се признава очекувана кредитна загуба за целиот преостанат животен век на средствата.

Ниво 3: очекувана кредитна загуба за целиот животен век на средството – има објективни докази за оштетување (кредитни загуби)

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)**S Исправка на вредноста и ненаплатливост на финансиските средства (продолжува)**

Финансиските средства се оценети како кредитно оштетени како резултат на настанување на еден или повеќе настани коишто имаат штетно влијание врз проценетите идни парични текови на средствата.

Се смета дека ризик од неисполнување настанува во случај на доцнење подолго од 90 дена и банката ги класификува тие финансиски средства во нивото 3. Овие побарувања се евидентираат на сметките за сомнителни и спорни побарувања. Исправката на вредноста се признава за сите побарувања евидентирани во сметководствената евиденција коишто произлегуваат од тоа (побарување за: главен долг, камата, казнена камата, други побарувања и слично).

Очекуваната кредитна загуба се пресметува како производ од изложеноста на издавачот / договорната страна во случај на неисполнување на обврските, загуба што ќе настане во случај на неисполнување на обврските и веројатноста за неисполнување на обврските, дисконтирана со ефективната каматна стапка утврдена при првичното признавање. Веројатноста за неисполнување зависи од просечниот долгорочен кредитен рејтинг на инструментите: колку е помал кредитниот рејтинг, толку е поголема веројатноста за неисполнување на обврските.

И Сметководство на датумот на тргување и порамнување

Сите редовни набавки и продажби на финансиски средства се признаваат на датумот на порамнување, односно на датумот на кој е добиено средството или му е предадено на друго лице. Редовните набавки или продажби се набавки или продажби на финансиски средства коишто бараат испорака на средствата во даден рок, што е главно утврден по пат на правна рамка или конвенција на пазарот.

Ј Нетековни средства коишто се чуваат за продажба и група за отуѓување

Нетековните средства коишто се чуваат за продажба и групата за отуѓување се класифицираат како такви доколку се очекува дека нивната сметководствена вредност ќе се надомести преку продажба, наместо преку постојана употреба.

Нетековните средства (или групата за отуѓување) чувани за продажба се мерат според пониската од нивната сметководствена вредност и од објективната вредност, намалена за очекуваните трошоци за продажба. Непосредно пред почетната класификација на средството (или на групата за отуѓување) како средство чувано за продажба, сметководствената вредност на средството се мери во согласност со барањата за соодветната позиција за нетековните средства каде што тие претходно припаѓале. Народната банка не пресметува депрецијација на нетековните средства коишто се чуваат за продажба сè додека средството е класифицирано во оваа позиција или додека е дел од групата за отуѓување.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)**Ј Нетековни средства коишто се чуваат за продажба и група за отуѓување (продолжува)**

Загуба поради оштетување се признава во билансот на успех за секое почетно или последователно намалување на вредноста на средството (или на групата за отуѓување) до објективната вредност намалена за трошоците за продажбата. Во случај на последователно зголемување на објективната вредност, намалена за трошоците за продажбата (ослободувањето на загубите поради оштетување), во билансот на успех се признава добивка најмногу до износот на кумулативните претходно признаени загуби поради оштетување.

К Недвижности и опрема

Сите ставки на недвижности и опрема се признаваат по нивната набавна вредност намалени за акумулираната депрецијација и загубите поради оштетување.

Земјиштето, нумизматичките монети и библиотечниот фонд се признаваат по нивната набавна вредност и не се предмет на депрецијација.

Уметничките слики се признаваат по нивната објективна вредност и не се предмет на депрецијација. Промените во објективната вредност се признаваат во останатата сеопфатна добивка во ревалоризационите резерви за уметнички дела.

Инвестициите во тек се прикажани по набавната вредност на нивната подготовка вклучувајќи ги трошоците за трети лица. Не се пресметува депрецијација во текот на инвестицијата. По завршувањето на изведбата, сите акумулирани трошоци се префрлаат на соодветните недвижности и опрема и се предмет на соодветната стапка на депрецијација. Добивките и загубите при расходувањето на недвижностите и опремата се прикажуваат во билансот на успех.

Депрецијација се пресметува со примена на праволинискиот метод, врз основа на проценетиот корисен век на недвижностите и опремата, како што е прикажано подолу:

	2022 година	2021 година
Градежни објекти	5 до 50 години	5 до 50 години
Опрема	2 до 10 години	2 до 10 години
Транспортни средства	5 до 6 години	5 до 6 години
Канцелариски мебел	5 до 10 години	5 до 10 години

Корисниот век на употреба на недвижностите и опремата се ревидира и се приспособува најмалку еднаш годишно, или доколку се оцени како неопходно и се применува перспективно.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)**Л Нематеријални средства**

Нематеријалните средства се состојат од компјутерски софтвер и лиценци. Средствата се прикажани по нивната набавна вредност намалени за акумулираната амортизација и загубите поради оштетување, доколку постојат. Се амортизираат според праволинискиот метод за проценетиот животен век, којшто изнесува од две до пет години.

Љ Наеми (средства со право на користење (средства примени под наем) и обврски за наеми)

Средствата со право на користење – средства примени под наем, почетно се признаваат по нивната набавна вредност на датумот на започнување на важноста на договорот за наем, којашто е еднаква на почетната вредност на обврските за наем, зголемена за плаќањата за наем направени пред или на денот на започнувањето на важноста на договорот за наем и какви било директно зависни трошоци на договорот за наем. Последователно, средствата со право на користење се мерат по почетната сметководствена вредност намалена за акумулираната депрецијација / амортизација и оштетување и се прилагодуваат за одредени усогласувања на обврската за наем.

Обврските за наем почетно се признаваат по сегашната вредност на идните плаќања за наем, дисконтирани со користење на договорната стапка на наем. Доколку таа не е утврдена во договорот, се употребува инкрементална стапка којашто се определува врз основа на каматната стапка на годишно ниво што преовладува на пазарот на долгорочни хартии од вредност издадени од Република Северна Македонија, со рочност еднаква или најблиска до договорениот период на наемот. Последователно, обврската за наем се зголемува за трошоците за камата на наемот, се намалува за извршените исплати на обврската за наем и се прилагодува при повторната процена на износот што би се платил или при промената на идните плаќања на наемот.

За средствата со право на користење (средства примени под наем) се пресметува депрецијација / амортизација со примена на праволинискиот метод, врз основа на договорното времетраење на користење на средството примено под наем, при што ефектите се признаваат во билансот на успех. Ефектите од трошоците за камата на обврската за наем се признаваат во билансот на успех, при што трошокот се распределува низ целокупниот период на траење на наемот.

За средствата примени под наем, со рок на користење од 12 месеци или пократок и за наеми со ниска вредност, исплатите на обврските за наем се признаваат како оперативен трошок во билансот на успех за периодот на траење на наемот.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)**М Загуби поради оштетување на нефинансиските средства**

Средствата коишто имаат неограничен животен век не се предмет на депрецијација и на амортизација и се тестираат за оштетување на годишна основа. Средствата коишто се предмет на депрецијација и амортизација се ревидираат на секој датум на известување со цел да се определи дали постојат објективни докази за оштетување (физички оштетено, застарено, украдено, изгубено или друг настан којшто ја намалува употребната вредност на средството). Доколку постојат вакви докази, се проценува надоместливата вредност на средствата. Загубата поради оштетување е еднаква на износот за кој книговодствената вредност на средството ја надминува неговата надоместлива вредност. Надоместливата вредност е поголемиот износ помеѓу објективната вредност на средството намалена за трошоците за продажба и вредноста на средството во употреба. При оцена на оштетувањето на средствата, тие се групирани од најниско ниво според способноста да создаваат парични текови (единици за создавање парични текови). Сите нефинансиски средства, освен гудвилот, за кои била призната загуба поради оштетување, се предмет на анализа за да се утврди дали постои можност за анулирање на загубата поради оштетување на датумот на известувањето.

Н Ковани пари од благородни метали

Кованите пари од благородни метали вклучуваат пригодни ковани пари и ковани пари за колекционерски цели.

Пригодните ковани пари не се платежно средство и вообичаено содржат уметничка или колекционерска вредност и следствено, се продаваат по цена повисока од вредноста на металот од кој се изработени. Народната банка произведува пригодни ковани пари за одбележување значајни настани, врз основа на одлука на Владата. Пригодните ковани пари се вреднуваат по нивната продажна цена, донесена од Советот на Народната банка.

Кованите пари за колекционерски цели се законско средство за плаќање во Република Северна Македонија и вообичаено содржат уметничка и колекционерска вредност. Кованите пари за колекционерски цели почетно се мерат според пониската од нивната набавна вредност и нето продажната вредност.

Приходите од продажбата на кованите пари од благородни метали се признаваат доколку е веројатно дека Народната банка ќе има идна економска корист од нив и доколку оваа корист може веродостојно да се измери.

Њ Банкноти и ковани пари во оптек

Банкнотите и кованите пари во оптек емитирани од страна на Народната банка се прикажани во Извештајот за финансиската состојба како обврска во корист на имателот, изразена во номинална вредност. Кога банкнотите и кованите пари се повлекуваат од оптек, се зголемува обврската за депозитни пари, а се намалува обврската во корист на имателот за готови пари.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)**О Краткорочни хартии од вредност**

Краткорочните хартии од вредност (благајнички записи) се издаваат исклучиво во домашна валута со период на достасување од 28/35 дена. Краткорочните хартии од вредност (благајнички записи), издадени од страна на Народната банка за остварување на целите на монетарната политика, се евидентираат според дисконтираната вредност, одразувајќи ги износите што ги платиле банките и штедилниците за да ги добијат. Каматата се пресметува и се евидентира како што достасува. Благајничките записи на Народната банка првично се признаваат по нивната објективна вредност и последователно се мерат по амортизираната набавна вредност.

П Депозити

Депозитите се признаваат почетно по нивната објективна вредност. Депозитите се мерат последователно по амортизираната набавна вредност. Во депозитите се вклучени: депозитите на банките и штедилниците, расположливите депозити на банките и штедилниците, задолжителната резерва на банките во девизи и задолжителната резерва на штедилниците во денари, други депозити на банките и штедилниците, депозитите на државата, ограничените депозити и останатите депозити.

Р Посебни резерви

Посебните резерви се признаваат кога Народната банка има сегашна правна или конструктивна обврска, којашто е настаната како резултат на минати настани и за која е веројатно дека ќе настане одлив на средства за да се намира таа обврска и постои можност за проценување на износот на обврската.

С Заеми

Заемот се признава кога ќе настане, според објективната вредност, нето од трансакциските трошоци. Последователно по првичното признавање, каматоносните заеми се мерат по амортизираната набавна вредност. Доколку долгот се намира пред неговото достасување, која било разлика помеѓу отплатениот износ и сметководствената вредност се прикажува во билансот на успех.

Т Признавање на приходите и расходите*Приходи и расходи од камати*

Приходите и расходите од камати се прикажани во билансот на успех за сите каматоносни инструменти, освен за каматата од хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех, на пресметковна основа, со користење на методот на ефективна каматна стапка.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)

Т Признавање на приходите и расходите (продолжува)

Приходи од дивиденди

Дивидендите коишто произлегуваат од сопственичките вложувања класификувани како финансиски средства мерени по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка се признаваат во билансот на успех кога ќе се утврди правото да се прими плаќањето.

Провизии и останати приходи и расходи

Приходите од провизии и надоместоци и другите видови приходи се признаваат на пресметковна основа.

Расходите од провизии и надоместоци и други видови расходи се признаваат на пресметковна основа.

Нето-приходи од хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех и дериватни финансиски инструменти

Нето-приходите од хартиите од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех ги вклучуваат пресметаните камати од купонски хартии од вредност, реализираните добивки и загуби како резултат на продажби и нереализираните позитивни и негативни промени во објективната вредност на хартиите од вредност по објективна вредност преку билансот на успех (по принципот „хартија по хартија“). Добивките и загубите од промената на објективната вредност на трансакциите со дериватни финансиски инструменти се признаваат во билансот на успех.

Ќ Нереализирани курсни и ценовни промени

Нереализираните курсни и ценовни промени се резултат на усогласувањето на вредноста на средствата и обврските деноминирани во странска валута со вредноста на курсот на денарот и промените во пазарната цена на денот на известувањето.

У Користи за вработените

Придонес за пензиско осигурување – план за дефинирани придонеси

Обврските за дефинирани придонеси за пензиско осигурување во пензискиот систем на Република Северна Македонија се признаваат како трошок во билансот на успех за периодот кога настанува обврската.

2. Преглед на значајните сметководствени политики (продолжува)

У Користи за вработените (продолжува)

Други долгорочни користи за вработените

Другите долгорочни користи за вработените ги опфаќаат отпремнината при заминување во пензија и правото на јубилејни награди на вработените коишто работеле кај работодавачот 10, 20, 30, односно 40 години. Овие користи се во согласност со Законот за работни односи и со Колективниот договор на Народната банка.

Обврската за долгорочни користи за вработените, освен придонесите за пензиско осигурување, е еднаква на износот на идните користи коишто ги остваруваат вработените врз основа на нивниот труд во тековниот и во минатите периоди, дисконтиран до неговата сегашна вредност со примена на пондерирана каматна стапка на издадените долгорочни обврзници од државата во тековната финансиска година.

Ф Даноци

Согласно важечките законски прописи за данокот на добивка, Народната банка е ослободена од данок на добивка.

Согласно важечките законски прописи за даноците на имот, Народната банка е ослободена од плаќање данок на имот.

Народната банка има обврска да пресметува задржан данок на доход за услугите примени од странски правни лица согласно измените на Законот за данок на добивка од 2014 година, којшто се применува од 1 јануари 2015 година.

Х Известување по сегменти

Активностите на Народната банка формираат еден оперативен сегмент и се извршуваат на едно географско подрачје, Република Северна Македонија. Народната банка има значителен износ на финансиски средства и финансиски обврски како дел од активностите за управување со девизните резерви и операциите на домашниот пазар. Овие активности не формираат поодделни оперативни сегменти.

3. Управување со финансискиот ризик

Извештајот за финансиската состојба на Народната банка главно се состои од финансиски инструменти. Овие инструменти ја изложуваат Народната банка на финансиски ризици, вклучувајќи го кредитниот ризик, пазарниот ризик (ризикот од курсни разлики и ризикот од каматните стапки) и ризикот на ликвидност.

А Кредитен ризик

Кредитниот ризик е ризик од неисполнување на обврските на договорната страна, намалување на вредноста на финансиските средства како резултат на намалување на кредитниот рејтинг на договорната финансиска институција или комерцијална банка каде што се чуваат девизните резерви и останатите финансиски средства, или на издавачот на инструментот во кој се пласираат девизните резерви, како и ризикот од зголемување на распонот на приносите помеѓу најбезбедните државни хартии од вредност и останатите инструменти.

Девизните средства се пласираат во инструменти издадени или гарантирани од држави или државни субјекти, регионални и локални влади, меѓународни финансиски институции и мултилатерални развојни банки, деловни банки и финансиски институции, со долгорочен кредитен рејтинг од најмалку БББ-/Баа3 или истоветен, доделен од меѓународно признати агенции за кредитен рејтинг („Стандард и Пурс“, „Мудис“ и/или „Фич“). Доколку оцените за кредитен рејтинг се разликуваат, се користи композитен рејтинг (пондериран просечен рејтинг).

Народната банка управува со кредитниот ризик преку диверзификација на вложувањата. Во однос на ова, се утврдени квантитативни лимити за вложувањата по индивидуални земји и финансиски институции. Покрај ова, се определува и максимален износ на пласираните средства во видови хартии од вредност⁶ и во поединечните емисии на хартии од вредност.

Следењето на изложеноста на девизните средства на кредитниот ризик се врши на дневна основа.

Договорните страни на Народната банка се поделени врз основа на рејтинг-скала, којашто е прикажана подолу. Целта на рејтинг-скалата е да ги класификува договорните страни и издавачите на должничките хартии од вредност (обврзници, комерцијални записи, дисконтни записи и сертификати за депозити) според кредитната способност. Кредитната способност на договорните страни и издавачите на обврзници се темели на долгорочен рејтинг утврден од страна на агенциите за кредитен рејтинг. Долгорочните кредитни рејтинзи на странските банки се процени и мислења за способноста на банката за ажурна отплата на депозитните обврски во странска и/или домашна валута. Кредитните рејтинзи на издавачите се процени и мислења за способноста на издавачите за исполнување на финансиските обврски и договори.

⁶ За најбезбедните инструменти се определува минимален дозволен износ.

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)**А Кредитен ризик (продолжува)**

Народната банка утврдува износ на очекувана кредитна загуба врз основа на проценета веројатност, како разлика меѓу паричните текови коишто настануваат според условите на договорот на финансискиот инструмент и од паричните текови коишто Народната банка очекува да ги наплати. Народната банка утврдува износ на очекувана кредитна загуба за финансиските средства коишто се мерат по амортизирана набавна вредност.

Очекуваната кредитна загуба се мери според ризикот за ненаплата, во зависност од нивото на кредитен ризик и тоа дали кредитниот ризик на издавачот / договорната страна е значително зголемен од првичното признавање на изложеноста. Исправката на вредноста за изложеностите со инвестициски кредитен рејтинг и кај кои не е значително зголемен кредитниот ризик (ниво 1) е врз основа на очекувана кредитна загуба за 12 месеци. Исправката на вредноста за оние изложености коишто претрпеле значително зголемување на кредитниот ризик (ниво 2 и ниво 3) е врз основа на очекуваната кредитна загуба за целиот животен век на инструментот. Значително зголемување на кредитниот ризик се смета дека настанало доколку инструментот, издавачот или договорната страна мигрираат од инвестициски во неинвестициски кредитен рејтинг. Финансиските инструменти чијшто парични текови доцнат од 30 до 90 дена исто така мигрираат во нивото 2 и нивото 3, соодветно, во зависност од доцнењето, освен доколку доцнењето не е врз основа на оперативни причини.

Пресметката на очекуваната кредитна загуба се врши врз основа на изложеноста кон издавачот / договорната страна, проценетата загуба во случај на неисполнување на договорната обврска и веројатноста за неисполнување во определен временски период, прилагодена за очекуваните макроекономски сценарија. Притоа, процентот на загубата е условен од приоритетот на побарувањата (приоритетни или субординирани), а веројатноста за неисполнување произлегува од историските податоци за промена на кредитните рејтинзи, коишто ги објавуваат меѓународно признати агенции за кредитен рејтинг. Прилагодувањата се применуваат на веројатноста за неисполнување врз основа на линеарна регресија на показателот за стабилност на финансискиот систем, мерен преку стапката на нефункционални банкарски заеми, како коефициенти за економско прилагодување на повеќе макроекономски показатели.

Народната банка, во рамките на управувањето со кредитниот ризик на месечна основа утврдува и вредност изложена на кредитен ризик на девизните резерви, којашто вклучува пресметка на очекуваната и неочекуваната кредитна загуба (пресметана според насоките на Базел 3 за пресметување на економскиот капитал, односно капитал за покривање на неочекуваната загуба) за сите инструменти во рамките на девизните резерви.

Споредбена рејтинг-скала	Долгорочен кредитен рејтинг
Инвестициска оцена	AAA, AA+, AA, AA-, A+, A, A-, BBB+, BBB, BBB-
Неинвестициска оцена	BB+, BB, BB-, B+, B, B-, или понизок

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)**А Кредитен ризик (продолжува)**

Големината и изложеноста на Народната банка на кредитен ризик е претставена во Извештајот за финансиската состојба и во белешките кон Извештајот за финансиската состојба коишто ги опишуваат финансиските средства. Изложеноста врз основа на кредитен рејтинг е претставена според просечниот кредитен рејтинг на финансиските средства, добиен од оценките доделени од меѓународно признатите агенции за кредитен рејтинг „Стандард и Пурс“, „Мудис“ и/или „Фич“. Овој начин на претставување е соодветен со пристапот при утврдувањето и дневното следење на изложеноста на кредитниот ризик при управувањето со девизните резерви, а е пропишан со Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви, донесени од гувернерот.

Следнава табела ја прикажува структурата на финансиските средства:

СРЕДСТВА	2022	2021
Депозити во странска валута	53.654.174	41.819.630
- Девизни депозити по видување	44.224.516	41.819.630
- Орочени девизни депозити во странски банки	9.429.658	-
Странски хартии од вредност	157.847.953	157.372.715
Златни депозити	23.113.182	21.883.881
Специјални права на влечење	24.679	80.443
Побарувања врз основа на девизни репо-трансакции	8.902.551	2.127.117
Побарувања од државата за односите со ММФ	32.643.436	25.948.414
Побарувања од работењето и останати средства	140.663	77.004
На 31 декември	276.326.638	249.309.204

Анализата на структурата на финансиските инструменти во Народната банка укажува на умерено учество на средства пласирани во орочени девизни депозити во странски банки, коишто отсутствуваа во 2021 година. Имено, позитивните каматни стапки во втората половина на 2022 година ја зголемија привлечноста на овие инструменти. Репо-трансакциите се склучуваа во повисок обем во споредба со претходната година, заради можноста за остварување дополнителни приходи, во услови на зголемен интерес на пазарните учесници за позајмување висококвалитетни хартии од вредност преку репо-трансакции. Исто така, се забележува повисок износ на девизни депозити по видување на тековни сметки кај централните банки на земјите членки на еврозоната, во услови на неизвесност за побарувачката на девизи на домашниот девизен пазар, но и поради очекувањето за раст на приносите во наредниот период и следствено, пласирање на средствата по повисоки приноси.

Во следните табели е прикажан преглед на финансиските средства со состојба на 31 декември 2022 година, односно 31 декември 2021 година, коишто не се достасани и се коригирани за исправката на вредноста за очекувана кредитна загуба (за инструментите мерени по амортизирана набавна вредност), анализирани според просечниот кредитен рејтинг на финансиските средства, добиен од оценките доделени од меѓународно признатите агенции за кредитен рејтинг „Стандард и Пурс“, „Мудис“ и/или „Фич“.

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)**А Кредитен ризик (продолжува)**

Финансиските средства коишто се коригирани поединечно за исправката на вредноста на 31 декември 2022 година, односно 31 декември 2021 година, се прикажани во категориите „Орочени девизни депозити во странски банки“ (белешка 16), „Странски хартии од вредност“ (белешка 17), „Побарувања врз основа на девизни репо-трансакции“ (белешка 21), „Други побарувања“ (белешка 25) и „Побарувања од работењето“ (белешка 29). Исправката на вредноста за очекуваната кредитна загуба за вложувањата во финансиски инструменти се движи во рамките на нивото 1, при што нема движење од едно во друго ниво на изложеност на ризик. Побарувањата од работењето ги содржат и побарувањата за коишто е извршена целосна исправка на вредноста и се класифицирани во нивото 3, во вкупен износ од 156.068 илјади МКД.

Рејтинг 31 декември 2022 година	Девизни депозити по видување	Орочени девизни депозити во странски банки	Странски хартии од вредност	Златни депозити	Специја- лни права на влечење	Побарува- ња врз основа на девизни репо- трансакции	Побарува- ња од државата за односите со ММФ	Побарува ња од работење- то и останати средства	Вкупно
AAA	18.700.891	-	37.481.054	-	-	-	-	-	56.181.945
AA+	7.389.572	-	35.651.860	-	-	-	-	-	43.041.432
AA	1.850.992	-	26.416.696	4.182.188	-	-	-	-	32.449.876
AA-	11.601	-	16.294.976	18.913.167	-	-	-	-	35.219.744
A+	4.426.934	-	6.454.913	-	-	-	-	-	10.881.847
A	44.816	9.429.658	4.039.385	-	-	8.902.551	-	-	22.416.410
A-	7.847	-	11.381.982	-	-	-	-	-	11.389.829
МФИ ⁷	32.989	-	3.634.707	17.827	24.679	-	-	-	3.710.202
BBB+	-	-	2.190.484	-	-	-	-	-	2.190.484
BBB	11.758.874	-	13.683.951	-	-	-	-	-	25.442.825
BBB-	-	-	617.945	-	-	-	-	-	617.945
BB ⁸	-	-	-	-	-	-	32.643.436	-	32.643.436
Нерангирани ⁹	-	-	-	-	-	-	-	140.663	140.663
Вкупно	44.224.516	9.429.658	157.847.953	23.113.182	24.679	8.902.551	32.643.436	140.663	276.326.638

⁷ Меѓународни финансиски институции.

⁸ Рејтинг на Република Северна Македонија.

⁹ Клиенти во земјата кои немаат кредитен рејтинг според меѓународно признатите агенции за кредитен рејтинг „Стандард и Пурс“, „Мудис“ и/или „Фич“.

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА**Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022***(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)***3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)****А Кредитен ризик (продолжува)**

Рејтинг 31 декември 2021 година	Девизни депозити по видување	Странски хартии од вредност	Златни депозити	Специјал- ни права на влечење	Побарувања врз основа на девизни репо- транзакции	Побарува- ња од државата за односите со ММФ	Побарувања од работењето и останати средства	Вкупно
AAA	19.770.856	29.878.258	-	-	-	-	-	- 49.649.114
AA+	7.882.698	36.473.059	-	-	-	-	-	- 44.355.757
AA	1.231.835	21.655.783	-	-	-	-	-	- 22.887.618
AA-	623.354	10.931.036	21.866.997	-	-	-	-	- 33.421.387
A+	4.868.945	11.345.844	-	-	-	-	-	- 16.214.789
A	12.750	2.966.850	-	-	2.127.117	-	-	- 5.106.717
A-	8.692	18.901.025	-	-	-	-	-	- 18.909.717
МФИ ¹⁰	2.799	4.561.135	16.884	80.443	-	-	-	- 4.661.261
БББ	7.417.701	20.330.054	-	-	-	-	-	- 27.747.755
БББ-	-	329.671	-	-	-	-	-	- 329.671
ББ ¹¹	-	-	-	-	-	25.948.414	-	- 25.948.414
Нерангирани ¹²	-	-	-	-	-	-	77.004	77.004
Вкупно	41.819.630	157.372.715	21.883.881	80.443	2.127.117	25.948.414	77.004	249.309.204

¹⁰ Меѓународни финансиски институции.¹¹ Рејтинг на Република Северна Македонија.¹² Клиенти во земјата кои немаат кредитен рејтинг според меѓународно признатите агенции за кредитен рејтинг „Стандард и Пурс“, „Мудис“ и/или „Фич“.

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022

(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)

А Кредитен ризик (продолжува)

Концентрација на ризиците на финансиските средства со изложеност на кредитен ризик

Табелата што следи ја прикажува кредитната изложеност на средствата на Народната банка по сметководствената вредност, класификувана според географски региони на 31 декември 2022 година. За потребите на оваа табела, Народната банка ја класификува изложеноста на региони според земјата од којашто доаѓаат договорните страни:

	Земји членки на ЕУ	Европски земји коишто не се членки на ЕУ	Република Северна Македонија	Останати земји членки на ОЕЦД ¹³	Останати земји	Вкупно
Девизни депозити повидување	37.774.125	34.678	-	6.415.639	74	44.224.516
Орочени девизни депозити во странски банки	9.429.658	-	-	-	-	9.429.658
Странски хартии од вредност	125.804.299	2.709.823	-	24.546.876	4.786.955	157.847.953
Златни депозити	4.182.188	18.930.994	-	-	-	23.113.182
Специјални права на влечење	-	-	-	24.679	-	24.679
Побарувања врз основа на девизни репо-транзакции	8.902.551	-	-	-	-	8.902.551
Побарувања од државата за односите со ММФ	-	-	32.643.436	-	-	32.643.436
Побарувања од работењето и останати средства	-	-	140.663	-	-	140.663
31 декември 2022	186.092.821	21.675.495	32.784.099	30.987.194	4.787.029	276.326.638
31 декември 2021	164.159.069	23.366.843	26.025.418	24.993.064	10.764.810	249.309.204

¹³ Останати земји членки на ОЕЦД коишто не влегуваат во земји членки на ЕУ или европски земји коишто не се членки на ЕУ.

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)**Б Пазарен ризик**

Народната банка ги следи и управува и со валутниот и со каматниот ризик, како основни пазарни ризици. Основната цел на Народната банка при управувањето со пазарните ризици е објаснета во белешката бр. 1. Валутниот ризик претставува ризик од намалување на вредноста на финансиските инструменти во странска валута поради промена на интервалутните односи на валутите. Каматниот ризик претставува ризик од намалување на пазарната вредност на финансиските инструменти заради неповолни движења на каматните стапки. Управувањето со пазарниот ризик се врши со утврдување приспособено времетраење за портфолијата коешто се следи на дневна основа. Исто така, пазарниот ризик се контролира и преку утврдување буџет за ризик, со којшто се дефинира прифатливото ниво за каматен ризик на девизните резерви.

За да го измери ефектот на пазарните ризици врз вредноста на девизните резерви, Народната банка го применува концептот на „вредност изложена на ризик“ – BAP (англ. Value at Risk или VAR). BAP претставува статистичка методологија којашто ја проценува максималната промена на вредноста на девизните резерви поради промени на цените на финансиските инструменти и промена на девизниот курс и со одредено ниво на доверба за одреден временски период. Народната банка, при пресметката на BAP, го користи нивото на доверба од 95% за временски период од една година¹⁴ и 99% за временски интервал од десет дена¹⁵.

Во декември 2022 година, изложеноста на девизните резерви со кои управува Народната банка (вредност изложена на ризик со ниво на доверба од 99% за временски интервал од десет дена), во поглед на флукуациите на цените на инструментите и девизните курсеви во однос на еврото изнесува 1.848.498 илјади МКД (30.060.199 евра), или 0,78% од девизните резерви. Притоа, BAP од промената на девизниот курс за истиот период (на диверзифицирана основа, со вклучена промена на цената на златото) изнесува 1.564.485 илјади МКД (25.441.585 евра), а BAP од промената на цените на инструментите во кои се инвестирани девизните резерви изнесува 284.013 илјади МКД (4.618.614 евра).

	31 декември 2022	31 декември 2021
Валутен ризик	1.564.485	1.109.891
Каматен ризик	284.013	27.159
Вкупно BAP	1.848.498	1.137.050

¹⁴ За интерна процена на поставениот буџет за ризик.

¹⁵ Согласно препораките од Базелската спогодба од 1999 година.

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)

В Ризик од курсни разлики

Ризикот од курсни разлики претставува ризик од намалување на вредноста на финансиските средства и обврски како резултат на флукуациите на девизните курсеви на валутите и на цената на монетарното злато.

Валутната структура на девизните резерви е условена од валутната структура на интервенциите за поддршка на курсот на денарот во однос на еврото, валутната структура на обврските на Народната банка и на државата кон странство, на надворешнотрговската размена и од други ликвидносни потреби. Следствено, еврото е најзастапено во валутната структура на девизните резерви. Изложеноста на активен валутен ризик (што произлегува од отстапувањето од основната валутна структура) е ограничена со нивото на ревалоризационите резерви од курсни разлики. Имајќи го предвид „де факто“ фиксниот девизен курс на денарот во однос на еврото, изложеноста кон валутниот ризик на Народната банка во однос на еврото е минимална, за разлика од останатите валути, каде што изложеноста е присутна заради нивното флукуирање кон еврото, а со тоа и кон денарот.

Во табелите подолу се вклучени финансиските средства и обврски на Народната банка по нивната сегашна вредност со состојба на 31 декември 2022 година, односно 31 декември 2021 година, анализирани по валути.

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА**Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022***(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)***3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)****В Ризик од курсни разлики (продолжува)**

Состојба на 31 декември 2022 година:

СРЕДСТВА	ЕУР	УСД	СПВ	Останати валути	МКД	Вкупно
Ефективни странски пари	2.397.435	543.022	-	23.790	-	2.964.247
Депозити во странска валута	47.193.837	1.952.128	-	4.508.209	-	53.654.174
Странски хартии од вредност	157.691.806	114.939	41.208	-	-	157.847.953
Злато	-	23.155.343	-	-	-	23.155.343
Специјални права на влечење	-	-	24.679	-	-	24.679
Побарувања врз основа на девизни репо-транзакции	8.902.551	-	-	-	-	8.902.551
Побарувања од државата за односите со ММФ	-	-	32.643.436	-	-	32.643.436
Членство кај ММФ	-	-	11.070.941	-	-	11.070.941
Побарувања од работењето и останати средства	23.738	4	70.419	12.490	34.012	140.663
Вкупно средства	216.209.367	25.765.436	43.850.683	4.544.489	34.012	290.403.987
ОБВРСКИ						
Готови пари во оптек	-	-	-	-	53.852.538	53.852.538
Депозити на банките и штедилниците	6.464.468	-	-	-	67.830.797	74.295.265
Задолжителни резерви на банките во девизи и задолжителна резерва на штедилниците во денари	27.125.601	-	-	-	23.366	27.148.967
Благајнички записи на Народната банка	-	-	-	-	9.450.579	9.450.579
Обврски врз основа на девизни репо-транзакции	22.915.335	-	-	4.440.273	-	27.355.608
Депозити на државата	16.343.803	12.845	-	4.055	23.983.580	40.344.283
Ограничени депозити	77.239	64.872	-	-	-	142.111
Обврски кон ММФ	-	-	43.714.377	-	-	43.714.377
Останати депозити	-	-	-	-	2.762.513	2.762.513
Останати обврски	222.940	17.256	70.419	31.561	211.626	553.802
Вкупно обврски	73.149.386	94.973	43.784.796	4.475.889	158.114.999	279.620.043
Нето финансиска состојба	143.059.981	25.670.463	65.887	68.600	(158.080.987)	10.783.944

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА**Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022***(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)***3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)****В Ризик од курсни разлики (продолжува)**

Состојба на 31 декември 2021 година:

СРЕДСТВА	ЕУР	УСД	СПВ	Останати валути	МКД	Вкупно
Ефективни странски пари	2.630.183	716.268	-	26.208	-	3.372.659
Депозити во странска валута	34.994.732	1.930.338	837	4.893.723	-	41.819.630
Странски хартии од вредност	157.223.025	108.745	40.945	-	-	157.372.715
Злато	-	21.923.813	-	-	-	21.923.813
Специјални права на влечење	-	-	80.443	-	-	80.443
Побарувања врз основа на девизни репо-транзакции	2.127.117	-	-	-	-	2.127.117
Побарувања од државата за односите со ММФ	-	-	25.948.414	-	-	25.948.414
Членство кај ММФ	-	-	10.234.301	-	-	10.234.301
Побарувања од работењето и останати средства	412	2	764	11.894	63.932	77.004
Вкупно средства	196.975.469	24.679.166	36.305.704	4.931.825	63.932	262.956.096
ОБВРСКИ						
Готови пари во оптек	-	-	-	-	51.392.438	51.392.438
Депозити на банките	7.355.762	-	-	-	66.704.992	74.060.754
Задолжителни резерви на банките во девизи и задолжителна резерва на штедилниците во денари	19.940.411	-	-	-	20.251	19.960.662
Благајнички записи на Народната банка	-	-	-	-	9.993.065	9.993.065
Обврски врз основа на девизни репо-транзакции	3.509.581	-	-	4.854.090	-	8.363.671
Депозити на државата	22.053.247	9.681	-	4.416	24.919.606	46.986.950
Ограничени депозити	68.441	69.488	-	-	-	137.929
Обврски кон ММФ	-	-	36.182.715	-	-	36.182.715
Останати депозити	-	-	-	-	2.333.764	2.333.764
Останати обврски	226.289	19.033	1.395	33.457	268.682	548.856
Вкупно обврски	53.153.731	98.202	36.184.110	4.891.963	155.632.798	249.960.804
Нето финансиска состојба	143.821.738	24.580.964	121.594	39.862	(155.568.866)	12.995.292

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)

Г Каматен ризик

Народната банка е изложена на каматниот ризик како резултат на неусогласеноста на каматната структура на финансиските средства и обврски.

Основната цел на Народната банка, постигнувањето и одржувањето на ценовната стабилност ѝ дава дискрециско право при водењето на монетарната политика да ги определува каматните стапки на монетарните инструменти. Од друга страна, пак, Народната банка е изложена на каматен ризик при управувањето со девизните резерви, исклучиво поради влијанието на надворешните промени на финансиските пазари.

Позицијата на Народната банка во однос на чувствителноста на промените на каматните стапки, заснована врз моментот на повторно утврдување на каматната стапка на 31 декември 2022 година, односно 31 декември 2021 година, е прикажана во табелите подолу. Табелите ги вклучуваат финансиските инструменти на Народната банка по нивната сегашна вредност, категоризирани според пораниот датум од датумот на преоцена или датумот на достасување.

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)

Г Каматен ризик (продолжува)

Состојба на 31 декември 2022 година:

СРЕДСТВА	Каматоносни ставки					Вкупно каматоносни ставки	Некаматоносни ставки	Вкупно
	До 1 месец или варијабилни стапки	Од 1 до 3 месеци	Од 3 месеци до 1 година	Од 1 до 5 години	Над 5 години			
Ефективни странски пари	-	-	-	-	-	-	2.964.247	2.964.247
Депозити во странска валута	53.599.667	-	-	-	-	53.599.667	54.507	53.654.174
Странски хартии од вредност	-	514.206	95.329.729	39.252.455	-	135.096.390	22.751.563	157.847.953
Злато	-	-	9.417.270	-	-	9.417.270	13.738.073	23.155.343
Специјални права на влечење	24.679	-	-	-	-	24.679	-	24.679
Побарувања врз основа на девизни репо-транзакции	8.896.365	-	-	-	-	8.896.365	6.186	8.902.551
Побарувања од државата за односите со ММФ	-	-	-	-	-	-	32.643.436	32.643.436
Членство кај ММФ	-	-	-	-	-	-	11.070.941	11.070.941
Побарувања од работењето и останати средства	-	-	-	-	-	-	140.663	140.663
Вкупно средства	62.520.711	514.206	104.746.999	39.252.455	-	207.034.371	83.369.616	290.403.987
ОБВРСКИ								
Готови пари во оптик	-	-	-	-	-	-	53.852.538	53.852.538
Депозити на банките и штедилниците	49.529.919	122.986	-	-	-	49.652.905	24.642.360	74.295.265
Задолжителни резерви на банките во девизи и задолжителна резерва на штедилниците во денари	-	-	-	-	-	-	27.148.967	27.148.967
Благајнички записи на Народната банка	9.429.453	-	-	-	-	9.429.453	21.126	9.450.579
Обврски врз основа на девизни репо-транзакции	22.905.942	4.443.008	-	-	-	27.348.950	6.658	27.355.608
Депозити на државата	10.687.111	-	-	-	-	10.687.111	29.657.172	40.344.283
Ограничени депозити	-	-	-	-	-	-	142.111	142.111
Обврски кон ММФ	-	-	-	-	-	-	43.714.377	43.714.377
Останати депозити	-	-	-	-	-	-	2.762.513	2.762.513
Останати обврски	-	-	-	-	-	-	553.802	553.802
Вкупно обврски	92.552.425	4.565.994	-	-	-	97.118.419	182.501.624	279.620.043
Вкупно каматен ризик	(30.031.714)	(4.051.788)	104.746.999	39.252.455	-	109.915.952	(99.132.008)	10.783.944

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)

Г Каматен ризик (продолжува)

Состојба на 31 декември 2021 година:

СРЕДСТВА	Каматоносни ставки					Вкупно каматоносни ставки	Некаматоносни ставки	Вкупно
	До 1 месец или варијабилни стапки	Од 1 до 3 месеци	Од 3 месеци до 1 година	Од 1 до 5 години	Над 5 години			
Ефективни странски пари	-	-	-	-	-	-	3.372.659	3.372.659
Депозити во странска валута	41.818.805	-	-	-	-	41.818.805	825	41.819.630
Странски хартии од вредност	185.231	-	112.400.638	27.520.722	-	140.106.591	17.266.124	157.372.715
Злато	-	5.937.975	5.950.539	-	-	11.888.514	10.035.299	21.923.813
Специјални права на влечење	80.443	-	-	-	-	80.443	-	80.443
Побарувања врз основа на девизни репо-транзакции	2.127.896	-	-	-	-	2.127.896	(779)	2.127.117
Побарувања од државата	-	-	-	-	-	-	25.948.414	25.948.414
Членство кај ММФ	-	-	-	-	-	-	10.234.301	10.234.301
Побарувања од работењето и останати средства	-	-	-	-	-	-	77.004	77.004
Вкупно средства	44.212.375	5.937.975	118.351.177	27.520.722	-	196.022.249	66.933.847	262.956.096
ОБВРСКИ								
Готови пари во оптек	-	-	-	-	-	-	51.392.438	51.392.438
Депозити на банките	43.422.960	-	-	-	-	43.422.960	30.637.794	74.060.754
Задолжителни резерви на банките во девизи и задолжителна резерва на штедилниците во денари	19.940.411	-	-	-	-	19.940.411	20.251	19.960.662
Благајнички записи на Народната банка	9.987.520	-	-	-	-	9.987.520	5.545	9.993.065
Обврски врз основа на девизни репо-транзакции	2.127.896	6.238.551	-	-	-	8.366.447	(2.776)	8.363.671
Депозити на државата	6.000.000	-	-	-	-	6.000.000	40.986.950	46.986.950
Ограничени депозити	-	-	-	-	-	-	137.929	137.929
Обврски кон ММФ	-	-	-	-	-	-	36.182.715	36.182.715
Останати депозити	-	-	-	-	-	-	2.333.764	2.333.764
Останати обврски	-	-	-	-	-	-	548.856	548.856
Вкупно обврски	81.478.787	6.238.551	-	-	-	87.717.338	162.243.466	249.960.804
Вкупно каматен ризик	(37.266.412)	(300.576)	118.351.177	27.520.722	-	108.304.911	(95.309.619)	12.995.292

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)**Д Ризик на ликвидност**

Ризикот на ликвидност е ризик од недостаток на ликвидни средства за непречено одвивање на функциите на Народната банка. Основната цел на Народната банка при управувањето со ризикот на ликвидност е објаснета во белешката 1.

Одржувањето на ликвидноста се обезбедува со пласирање на девизните средства на тековни сметки во странство, во краткорочни депозити и во должнички хартии од вредност за коишто постои длабок и ликвиден секундарен пазар. Народната банка управува со ризикот на ликвидност со определување и одржување ликвидни средства на нивоа соодветни за спроведување на монетарната и девизната политика, вршење навремени и редовни исплати на надворешниот долг и тековните и/или капиталните расходи со девизна компонента за сметка на државата, како и задоволување на трансакциските потреби при управувањето со девизните резерви. Притоа, согласно Политиката и Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви, управувањето со ликвидносниот ризик е усогласено со најдобрите глобални практики. Следствено, со цел да се оптимизира управувањето со девизните резерви, притоа земајќи ги предвид различните обврски и намени на девизните резерви во различни временски периоди, девизните резерви се распределени во поодделни портфолија: работен капитал (оперативно портфолио), ликвидносно и инвестициско портфолио.

Оперативното портфолио обезбедува ликвидни средства за остварување на готовинските текови во период од еден месец, а нивото на ликвидносното портфолио се определува динамички, во износ на минималното ниво на оперативното портфолио за следните 12 месеци. Инвестициското портфолио може да има инвестициски период над една година и со него се управува заради зголемување на повратот на девизните резерви. Вредноста на оперативното и ликвидносното портфолио се предвидува најмалку еднаш годишно, а периодично се преиспитува врз основа на проекцијата на ликвидносните потреби, очекуваните девизни потреби на земјата на среден рок и процената на ранливоста на билансот на плаќање. Максималниот рок на достасување на депозитите во оперативното портфолио е две недели, додека за должничките хартии од вредност максималниот преостанат рок до достасување е до еден месец. Приспособеното времетраење на ликвидносното портфолио е пониско во однос на инвестициското портфолио и се определува во зависност од пазарните услови и прифатливото ниво на каматен ризик. Достапноста на девизната ликвидност не е ограничена на оперативното и ликвидносното портфолио, во услови кога и инвестирањето во должнички хартии од вредност (мерени според објективната вредност преку билансот на успех) во рамките на инвестициското портфолио обезбедува доволна ликвидност преку можност за нивна брза конверзија во парични девизни средства.

Во врска со обврските во домашна валута, Народната банка не е изложена на овој ризик заради нејзиниот карактер на централна банка.

Табелата подолу ги претставува паричните одливи на Народната банка на недериватните финансиски обврски и средства што се чуваат за управување со ризикот на ликвидност според преостанатата договорна достасаност на датумот на Извештајот за финансиската состојба. Износите коишто се прикажани во табелата подолу се договорните недисконтирани парични текови за финансиските обврски и очекуваните датуми на достасување за финансиските средства.

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)

Д Ризик на ликвидност (продолжува)

31 декември 2022	До 1 месец	Од 1 до 3 месеци	Од 3 месеци до 1 година	Од 1 до 5 години	Над 5 години	Вкупно
ОБВРСКИ						
Готови пари во оптек	53.852.538	-	-	-	-	53.852.538
Депозити на банките и штедилниците	56.769.962	122.986	17.402.317	-	-	74.295.265
Задолжителни резерви на банките во девизи и задолжителна резерва на штедилниците во денари	-	-	27.148.967	-	-	27.148.967
Благајнички записи на Народната банка	9.450.579	-	-	-	-	9.450.579
Обврски врз основа на девизни репо-транзакции	27.355.608	-	-	-	-	27.355.608
Депозити на државата	40.344.283	-	-	-	-	40.344.283
Ограничени депозити	132.529	9.582	-	-	-	142.111
Обврски кон ММФ	26.504.506	-	2.689.042	14.520.829	-	43.714.377
Останати депозити	2.762.513	-	-	-	-	2.762.513
Останати обврски	515.018	-	38.784	-	-	553.802
Вкупно обврски (датуми на договорно достасување)	217.687.536	132.568	47.279.110	14.520.829	-	279.620.043
Средства што се чуваат за управување со ризикот на ликвидност (датуми на очекувано достасување)						
	221.646.741	2.624.265	12.097.724	53.994.049	41.208	290.403.987
31 декември 2021	До 1 месец	Од 1 до 3 месеци	Од 3 месеци до 1 година	Од 1 до 5 години	Над 5 години	Вкупно
ОБВРСКИ						
Готови пари во оптек	51.392.438	-	-	-	-	51.392.438
Депозити на банките	45.740.439	-	28.320.315	-	-	74.060.754
Задолжителни резерви на банките во девизи и задолжителна резерва на штедилниците во денари	(4.956)	-	19.965.618	-	-	19.960.662
Благајнички записи на Народната банка	9.993.065	-	-	-	-	9.993.065
Обврски врз основа на девизни репо-транзакции	8.363.671	-	-	-	-	8.363.671
Депозити на државата	46.986.950	-	-	-	-	46.986.950
Ограничени депозити	85.427	6.163	46.339	-	-	137.929
Обврски кон ММФ	25.495.152	-	-	10.687.563	-	36.182.715
Останати депозити	2.333.764	-	-	-	-	2.333.764
Останати обврски	460.079	46.108	42.669	-	-	548.856
Вкупно обврски (датуми на договорно достасување)	190.846.029	52.271	48.374.941	10.687.563	-	249.960.804
Средства што се чуваат за управување со ризикот на ликвидност (датуми на очекувано достасување)						
	211.450.534	2.969.059	10.107.296	38.388.262	40.945	262.956.096

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)**Г Објективна вредност на финансиските средства и обврски**

Објективната вредност претставува вредност за која едно средство може да биде заменето (вклучително и негово впаричување) или некоја обврска намирена под нормални комерцијални услови помеѓу заинтересираните страни на датумот на известување.

Разликите помеѓу сметководствената вредност и објективната вредност на оние финансиски средства и обврски коишто не се евидентирани според објективната вредност групирани според класите на финансиските инструменти се прикажани подолу:

	Сметководствена вредност		Објективна вредност	
	2022	2021	2022	2021
Финансиски средства				
<i><u>Вреднувани по амортизирана набавна вредност</u></i>				
Ефективни странски пари	2.964.247	3.372.659	2.964.247	3.372.659
Депозити во странска валута	53.654.174	41.819.630	53.654.174	41.819.630
Странски должнички хартии од вредност	42.077.870	32.047.748	39.301.021	32.542.733
Специјални права на влечење	24.679	80.443	24.679	80.443
Побарувања врз основа на девизни репо-трансакции	8.902.551	2.127.117	8.902.551	2.127.117
Побарувања од државата за односите со ММФ	32.643.436	25.948.414	32.643.436	25.948.414
Членство кај ММФ	11.070.941	10.234.301	11.070.941	10.234.301
Побарувања од работењето и останати средства	140.663	77.004	140.663	77.004
	151.478.561	115.707.316	148.701.712	116.202.301
<i><u>Вреднувани по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка</u></i>				
Странски сопственички хартии од вредност	41.208	40.945	41.208	40.945
	41.208	40.945	41.208	40.945

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)**Г Објективна вредност на финансиските средства и обврски (продолжува)**

	Сметководствена вредност		Објективна вредност	
	2022	2021	2022	2021
Финансиски обврски				
<i>Вреднувани по амортизирана набавна вредност</i>				
Готови пари во оптек	53.852.538	51.392.438	53.852.538	51.392.438
Депозити на банките и штедилниците	74.295.265	74.060.754	74.295.265	74.060.754
Задолжителна резерва на банките во девизи и задолжителна резерва на штедилниците во денари	27.148.967	19.960.662	27.148.967	19.960.662
Благајнички записи на Народната банка	9.450.579	9.993.065	9.450.579	9.993.065
Обврски врз основа на девизни репо-транзакции	27.355.608	8.363.671	27.355.608	8.363.671
Денарски депозити на државата	23.983.580	24.919.606	23.983.580	24.919.606
Девизни депозити на државата	16.360.703	22.067.344	16.360.703	22.067.344
Обврски кон ММФ	43.714.377	36.182.715	43.714.377	36.182.715
Останати и ограничени депозити	2.904.624	2.471.693	2.904.624	2.471.693
Останати обврски	553.802	548.856	553.802	548.856
	279.620.043	249.960.804	279.620.043	249.960.804

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)

Г Објективна вредност на финансиските средства и обврски (продолжува)

Финансиски средства

Објективната вредност на ефективните странски пари, депозитите во странска валута, специјалните права на влечење, побарувањата врз основа на девизни репо-трансакции, членството кај ММФ и на побарувањата коишто се вреднуваат според методот на амортизирана набавна вредност е приближна на сметководствената вредност поради нивниот краткорочен карактер.

Објективната вредност на странските хартии од вредност по амортизирана набавна вредност се одредува врз основа на нивната котирана пазарна цена на датумот на Извештајот за финансиската состојба.

Објективната вредност на странските сопственички хартии од вредност коишто се мерат по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка и се однесуваат на акциите во БИС¹⁶ не може да биде реално утврдена, поради што се прикажуваат по нивната набавна вредност. На овој начин се смета дека нивната набавна вредност ја одразува нивната објективна вредност.

Финансиски обврски

Објективната вредност на парите во оптек соодветствува на нивната номинална вредност.

Објективната вредност на депозитите коишто се вреднуваат според методот на амортизирана набавна вредност соодветствува на сметководствената вредност, поради фактот што не постојат инструменти со слични карактеристики.

Објективната вредност на благајничките записи издадени од Народната банка соодветствува на нивната сметководствена вредност, поради нивниот краткорочен карактер.

Објективната вредност на обврските врз основа на репо-трансакции коишто се вреднуваат според методот на амортизирана набавна вредност соодветствува на сметководствената вредност, бидејќи се следи објективната вредност на дадениот колатерал и соодветно се усогласува со давање дополнителни хартии или враќање хартии од вредност или со пренос на паричните средства.

Поради специфичната улога на ММФ како меѓународна финансиска институција, објективната вредност на обврските врз основа на членството кај ММФ, алокацијата на специјалните права на влечење и обврските врз основа на користени кредити од ММФ, не се разликуваат од нивната сметководствена вредност.

¹⁶ Банката за меѓународни порамнувања (Bank for International Settlements) – БИС.

3. Управување со финансискиот ризик (продолжува)**Г Објективна вредност на финансиските средства и обврски (продолжува)****Хиерархија на објективната вредност**

Објективната вредност се определува врз основа на следнава хиерархија:

а) Ниво 1 – Котирана пазарна цена

Финансиски инструменти со котирани пазарни цени за идентични инструменти на активен пазар.

б) Ниво 2 – Техники за вреднување со користење влезни информации (инпути) коишто можат да се следат

Финансиски инструменти со котирани цени за слични инструменти на активен пазар или котирани цени за идентични или слични инструменти за кои не постои активен пазар и финансиски инструменти вреднувани со користење модели каде што можат да се следат сите значајни влезни информации (инпути).

в) Ниво 3 – Техники за вреднување со значајни влезни информации (инпути) коишто не можат да се следат

Финансиски инструменти вреднувани со користење модели каде што не можат да се следат една или повеќе значајни влезни информации (инпути).

Финансиски средства мерени по објективната вредност

31 декември 2022	Ниво 1	Ниво 2	Ниво 3	Вкупно
Странски должнички хартии од вредност	115.726.191	-	-	115.726.191
Злато	23.155.343	-	-	23.155.343
Странски сопственички хартии од вредност	-	-	2.684	2.684
Вкупно финансиски средства	138.881.534	-	2.684	138.884.218

31 декември 2021	Ниво 1	Ниво 2	Ниво 3	Вкупно
Странски должнички хартии од вредност	125.281.835	-	-	125.281.835
Злато	21.923.813	-	-	21.923.813
Странски сопственички хартии од вредност	-	-	2.187	2.187
Вкупно финансиски средства	147.205.648	-	2.187	147.207.835

4. Значајни сметководствени процени и расудувања при примената на сметководствените политики

Најзначајни области за кои се потребни расудувања, процени и претпоставки се:

Објективна вредност на финансиските инструменти

Народната банка користи интерни техники на вреднување за утврдување на објективната вредност на оние финансиски инструменти коишто не котираат на активните пазари. Овие техники вклучуваат процени и претпоставки коишто пазарните учесници би ги користеле за утврдување на вредноста на инструментот. Народната банка врши проценка на вредноста врз основа на разновидни расположливи фактори, вклучувајќи ги реалните или проценетите пазарни цени и стапки, како што се временската вредност и нестабилноста, пазарните услови и ликвидноста. Проценетите вредности може да се разликуваат од вредноста којашто би била постигната во трансакција на датумот на мерење.

Народната банка ги применува моделите конзистентно од еден период до друг, обезбедувајќи споредливост и континуитет на вреднувањата со текот на времето, но процената на објективната вредност по природа вклучува значителен степен на расудување.

Во Република Северна Македонија не постои доволно пазарно искуство, стабилност и ликвидност за купување и продажба на побарувања и други финансиски средства или обврски за кои во моментот не се достапни објавени пазарни цени. Народната банка ја проценува севкупната изложеност на ризик и во случаи кога проценува дека вредноста во книгите нема да се реализира, признава намалување на вредноста. Според мислењето на Народната банка, сметководствените вредности на датумот на известување, за средствата коишто не котираат на активен пазар ја претставуваат најточната и најкорисната вредност за известувањето, имајќи ги предвид сегашните пазарни услови (белешка 3Г).

Корисен век на материјалните и нематеријалните средства

Раководството на Народната банка го утврдува проценетиот корисен век и поврзаните трошоци за депрецијација и амортизација на материјалните и нематеријалните средства. Соодветноста на проценетиот корисен век се ревидира еднаш годишно или кога постојат индикации за значителни промени во основните претпоставки, како што се очекуваниот технолошки развој и промените во економските и индустриските фактори (белешка 2К и 2Л).

Актуарски претпоставки во однос на планот со дефинирани користи за вработените

Евентуалните трошоци за банката зависат од остварувањето на идното искуство и особено од промената во дисконтната стапка и зголемување на плаќањата. Други фактори, коишто можат да ја променат вкупната обврска се бројот на вработени, предвремено заминување пред остварување на правото на пензија и бројот на нови вработени (белешка 2У и 42).

4. Значајни сметководствени процени и расудувања при примената на сметководствените политики (продолжува)

Исправка на вредноста за очекувана кредитна загуба на финансиските средства

Народната банка ги пресметува очекуваните кредитни загуби за финансиски средства мерени по амортизирана набавна вредност. Определувањето на влезните податоци во моделот за мерење на очекуваните кредитни загуби се опишани во белешката 3А.

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

5. Нето-расходи за камати**Приходи од камати**

Приходи од камати	Држава	Домашни банки	Странски субјекти	Останати субјекти	Вкупно 2022	Вкупно 2021
Хартии од вредност по амортизирана набавна вредност	-	-	181.045	-	181.045	84.953
Депозити и тековни сметки во странска валута	-	-	201.522	-	201.522	3.489
Обратни репо-транзакции во странска валута со примен колатерал во хартии од вредност	-	-	76.448	-	76.448	-
Златни депозити	-	-	22.188	-	22.188	8.748
Краткорочни кредити одобрени на домашните банки за аукциски репо-транзакции во денари	-	8.812	-	-	8.812	-
Казнена камата од приватни нефинансиски друштва	-	-	-	7.533	7.533	-
Останати камати	23	1	-	-	24	82
Вкупно 2022	23	8.813	481.203	7.533	497.572	97.272
Вкупно 2021	70	11	97.190	1	97.272	

Зголемувањето на каматните стапки во 2022 година, а особено во втората половина од годината, придонесоа за зголемување на пласманите во депозити кај централните и деловните банки, вложувањата во должнички хартии од вредност мерени по амортизирана набавна вредност, како и склучување обратни репо-транзакции што доведе до остварување поголеми приходи во 2022 година, во споредба со 2021 година во овој сегмент.

Расходи за камати

Расходи за камати	Држава	Домашни банки и штедилници	Странски субјекти	Останати субјекти	Вкупно 2022	Вкупно 2021
Благајнички записи на Народната банка	-	196.186	-	-	196.186	131.365
Депозити во денари	10.805	220.115	-	-	230.920	69.105
Класични репо-транзакции во странска валута со даден колатерал во хартии од вредност	-	-	109.588	-	109.588	-
Депозити во странска валута	327	1.456	-	-	1.783	-
Камата на право за долгорочен наем	-	-	-	21	21	37
Вкупно 2022	11.132	417.757	109.588	21	538.498	200.507
Вкупно 2021	9.125	191.345	-	37	200.507	

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

5. Нето-расходи за камати (продолжува)**Расходи за камати (продолжува)**

Зголемувањето на расходите за камати во 2022 година во значителен дел е поради растот на каматните стапки и примената на различни видови монетарни инструменти.

Ефекти од негативна камата

Ефекти од негативна камата	Домашни банки	Странски субјекти	Вкупно 2022	Вкупно 2021
Депозити и тековни сметки во странска валута	-	(74.083)	(74.083)	(112.366)
Задолжителна резерва на банките во странска валута	73.001	-	73.001	106.685
Класични репо-трансакции во странска валута со даден колатерал во хартии од вредност	-	64.247	64.247	113.542
Обратни репо-трансакции во странска валута со примен колатерал во хартии од вредност	-	(57.508)	(57.508)	(103.807)
Класични репо-трансакции во странска валута со даден колатерал во злато	-	11.608	11.608	5.507
Депозити во странска валута	1.806	-	1.806	1.807
Вкупно 2022	74.807	(55.736)	19.071	11.368
Вкупно 2021	108.492	(97.124)	11.368	

6. Нето-приходи од провизии**Приходи од провизии**

	2022	2021
Провизии од домашните банки за долговен промет на сметка	182.080	154.648
Провизии од снабдување на банките со готовина и провизии за вратена готовина од банките во трезор	73.428	69.417
Провизии врз основа на порамнување на плаќањата (МИПС)	33.814	32.154
Провизии од девизно работење со јавен сектор	26.963	22.860
Останати провизии	28.421	26.010
Вкупно	344.706	305.089

Провизиите што ги наплатува Народната банка се регулирани со Одлуката за единствената тарифа за надоместоци за услугите што ги врши Народната банка, којашто ја донесува Советот на Народната банка, како и со поединечни договори склучени со одредени државни органи.

6. Нето-приходи од провизии (продолжува)

Приходи од провизии (продолжува)

Приходите врз основа на провизии за долговен промет на сметка, од снабдување на банките со готови пари и вратена готовина од банките во трезор, како и порамнување на плаќањата преку МИПС¹⁷ се однесуваат на услугите коишто Народната банка ги врши за домашните банки и за другите иматели на сметки во МИПС.

Провизиите од девизно работење со јавниот сектор се однесуваат на приходите остварени од продажба на девизи на државни органи, како и од вршење работи за државата во платниот промет со странство.

Расходи за провизии

	2022	2021
Провизии за депозитари на хартии од вредност	14.485	9.593
Провизии за услуги од странски банки	6.793	5.108
Провизии врз основа на трансакции со фјучерси	416	96
Останати провизии	126	1.815
Вкупно	21.820	16.612

Провизиите платени на странски банки се однесуваат на услугите за одржување на сметките на Народната банка, трансакциите извршени со депозитите на Народната банка и други трансакции во девизи и тие зависат од тарифите на странските банки и видот на услугите.

Најголемиот дел од расходите за провизии, во 2022 година, се однесуваат на трошоците за работи со хартиите од вредност коишто Народната банка им ги плаќа на депозитарите и странските банки.

7. Нето нереализирани курсни и ценовни промени

	2022	2021
Нереализирани позитивни курсни разлики	8.426.799	5.203.260
Нереализирани негативни курсни разлики	(8.476.912)	(5.073.478)
Нереализирани позитивни курсни и ценовни промени од злато	24.030.793	18.676.672
Нереализирани негативни курсни и ценовни промени од злато	(22.969.302)	(17.826.633)
Вкупно	1.011.378	979.821

¹⁷ МИПС – Македонски интербанкарски платен систем, сопственост на Народната банка.

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

8. Нето-расходи од хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех и дериватни финансиски инструменти

	2022	2021
Реализирани добивки од хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех	12.636	2.063
Реализирани загуби од хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех	(293.520)	(488.751)
Нереализирани позитивни ценовни промени од хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех	32.296	7
Нереализирани негативни ценовни промени од хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех	(3.768.609)	(1.615.427)
Приходи од камати од хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех	759.080	1.223.219
Вкупно нето-расходи од хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех	(3.258.117)	(878.889)
Реализирани добивки од фјучерс-трансакции	11.030	9.654
Реализирани загуби од фјучерс-трансакции	-	(6.255)
Вкупно нето-приходи од дериватни финансиски инструменти	11.030	3.399
Вкупно нето-расходи од хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех и дериватни финансиски инструменти	(3.247.087)	(875.490)

9. Нето реализирани курсни и ценовни промени

	2022	2021
Реализирани позитивни ценовни и курсни промени од злато, нето	201.528	33.201
Реализирани позитивни курсни разлики од арбитражи со странски банки, нето	104.411	95.557
Реализирани позитивни курсни разлики од трансакции на девизниот пазар со држава	68.656	108.866
Реализирани позитивни курсни разлики од дознаки	47.682	46.336
Реализирани позитивни курсни разлики од интервенции со домашни банки	17.164	8.684
Реализирани негативни / позитивни курсни разлики врз останати основи, нето	(4)	13
Вкупно	439.437	292.657

Реализираните позитивни курсни и ценовни промени, нето, произлегуваат од купопродажба на злато со странски банки, купопродажба на девизи со странски банки, како и од разликата помеѓу средниот и продажниот курс при продажба на девизи на државните органи за извршување девизни плаќања кон странство и од интервенции на девизен пазар со домашните банки.

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

10. Приходи од дивиденди

	2022	2021
Приходи од дивиденди од вложувања во БИС	9.230	16.566
Вкупно	9.230	16.566

Во 2022 година, Народната банка оствари приходи од дивиденди од вложувањата во БИС. Дивидендата се наплати во јуни 2022 година, врз основа на донесена одлука на 92. годишно собрание на БИС да се исплати редовната дивиденда за 2022/2021 година. Во 2021 година, дивидендата се наплати во јули 2021 година, врз основа на донесена одлука на 91. годишно собрание на БИС да се исплати редовна дивиденда за 2021/2020 година и дополнителна дивиденда како надоместок на неисплатената дивиденда во претходната 2020/2019 година.

11. Останати приходи

	2022	2021
Приходи од договорна казна за задоцнување или неисполнување договор	296.999	75
Приходи од автоматско зајмење хартии од вредност	13.573	12.495
Приходи врз основа на казнена камата за задоцнето порамнување од странски банки	3.810	553
Реализирани добивки од продажба на средства	-	1.822
Приходи од надоместок (ројалти) за ковани пари за колекционерски цели	-	702
Приходи од продажба на ковани пари за колекционерски цели и комплети ковани пари	174	124
Приходи врз други основи	20.204	21.552
Вкупно	334.760	37.323

Останатите приходи во 2022 година се повисоки во однос на 2021 година, што во најголем дел се должи на пресметаните приходи од договорна казна за задоцнување или неисполнување на договор. Имено, во текот на 2022 година Народната банка пресмета приходи од договорна казна во износ од 295.466 илјади МКД, поради раскинување на договорот за изградба на новиот деловен објект на Народната банка.

12. Расходи за вработените

	2022	2021
Плати и персонален данок	338.431	310.163
Придонеси за пензиско осигурување	88.382	80.998
Задолжителни придонеси	43.251	39.638
Останати трошоци за вработени	21.126	25.699
Вкупно	491.190	456.498

На 31 декември 2022 година, вкупниот број на вработени во Народната банка изнесува 442 (31 декември 2021 година: 426).

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

12. Расходи за вработените (продолжува)

Расходите за вработените се однесуваат на краткорочните користи за вработените. Трошоците за плати за клучното раководство на Народната банка за 2022 година изнесуваат 19.034 илјади МКД (2021 година: 15.051 илјада МКД) и се вклучени во расходите за вработените.

13. Останати расходи

	2022	2021
Трошоци за примени услуги	83.249	71.845
Трошоци поврзани со изработка на банкноти и монети	74.473	57.928
Режиски и материјални трошоци	30.497	25.876
Други административни трошоци	10.752	4.989
Трошоци за ковани пари за колекционерски цели и комплети	109	571
Расходи врз други основи	720	947
Вкупно	199.800	162.156

Трошоците поврзани со изработката на банкноти и монети се однесуваат главно на набавените банкноти и монети. Печатењето банкноти и ковањето монети го вршат домашни или надворешни производители. Народната банка применува политика на разграничување на трошоците поврзани со изработката на банкноти и монети во зависност од нивната трајност, и тоа во период од две до четири години.

14. Издвојување посебна резерва и исправка на вредноста и оштетување / ослободување исправка на вредноста, нето

	Беле-шка	2022	2021
Издвоена исправка на вредноста на побарувањата врз основа на договорна казна	29	147.733	-
Издвоена исправка на вредноста за очекуваната кредитна загуба на странски хартии од вредност по амортизирана набавна вредност	17	2.805	3.085
(Ослободена) исправка на вредноста за очекуваната кредитна загуба на странски хартии од вредност по амортизирана набавна вредност	17	(3.497)	(9.282)
Издвоена нето-исправка на вредноста на побарувањата од камати	29	7.420	1
Издвоена нето-исправка на вредноста на побарувањата од надоместоци и провизии	29	1.418	464
Издвоена исправка на вредноста за очекуваната кредитна загуба на орочени депозити во странска валута	16	51	-
(Ослободена) исправка на вредноста за очекуваната кредитна загуба на орочените депозити во странска валута	16	-	(54)
Издвоена нето-исправка на вредноста на побарувањата од работењето	29	442	464
Издвоени посебни резерви за потенцијалните обврски за судски спорови	41	22	75
Вкупно издвоена посебна резерва и исправка на вредноста и оштетување / (ослободување) исправка на вредноста, нето		156.394	(5.247)

14. Издвојување посебна резерва и исправка на вредноста и оштетување / ослободување исправка на вредноста, нето (продолжува)

Исправката на вредноста на финансиските средства во 2022 година во најголем дел е резултат на извршената исправка на вредноста за сомнителното и спорно побарување за договорна казна (предвремено раскинување на договор), на пресметаната казнена камата за ненаплатеното побарување и на побарувањата за надоместоци и провизии коишто произлегоа од предвременото раскинување на договорот со изведувачот на новиот деловен објект на Народната банка, во вкупен износ од 156.068 илјади МКД.

Исправката на вредноста за очекуваната кредитна загуба за вложувањата во хартии од вредност во 2022 година беше пониска во однос на 2021 година и покрај повисокиот износ на вложувања во хартии од вредност коишто се мерат по амортизирана набавна вредност, што во најголем дел се должи на повисокиот кредитен квалитет на новостекнатите средства, при истовремено достасување на дел од инструментите со понизок кредитен рејтинг. Орочените депозити во странска валута, коишто исто така се мерат по амортизирана набавна вредност и за коишто се пресметува исправка на вредноста имаа многу кратка рочност (до 14 дена), што придонесе за ниска очекувана кредитна загуба.

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

15. Ефективни странски пари

	2022	2021
Евра	2.397.435	2.630.183
Американски долари	543.022	716.268
Британски фунти	8.265	10.454
Австралиски долари	4.204	4.257
Швајцарски франци	4.131	4.466
Останати валути	7.190	7.031
Вкупно	2.964.247	3.372.659

Ефективните странски пари вклучуваат готовина во странска валута. Ефективните странски пари се вклучени во паричните еквиваленти за потребите на Извештајот за паричните текови (белешка 44).

16. Депозити во странска валута

	2022	2021
Девизни депозити по видување	44.224.516	41.819.630
Орочени девизни депозити во странски банки до 1 месец	9.429.658	-
Вклучено во парите и паричните еквиваленти (белешка 44)	53.654.174	41.819.630
Вкупно	53.654.174	41.819.630

Орочените депозити во странска валута на 31 декември 2022 година ја вклучуваат пресметаната камата во износ од 2.801 илјада МКД (2021 година: нула МКД).

На 31 декември 2022 година, состојбата на исправката на вредноста за очекувана кредитна загуба на орочените депозити изнесува 51 илјада МКД (2021 година: нула МКД). Движењето на исправката на вредноста за очекувана кредитна загуба на орочените депозити е прикажано во табелата подолу:

	Белешка	2022	2021
Состојба на 1 јануари		-	53
Зголемување на исправката на вредноста за очекуваната кредитна загуба на орочените депозити во странска валута	14	51	-
(Ослободување) на исправката на вредноста за очекуваната кредитна загуба на орочените депозити во странска валута	14	-	(54)
Ефект од пресметаните курсни разлики		-	1
Состојба на 31 декември		51	-

16. Депозити во странска валута (продолжува)

Депозитите носат камата по каматни стапки на годишно ниво, коишто зависат од валутата на депозитот и за соодветните вложувања во текот на 2022 и 2021 година изнесуваат:

Вид на каматната стапка	2022	2021
- депозити преку ноќ во САД-долари	1,63%	0,03%
- депозити преку ноќ во евра	0,07%	-0,507%
- орочени депозити во САД-долари	-	0,14%
- орочени депозити во евра	1,19%	-0,54%

Депозити во странска валута според видот на субјектот

	2022	2021
Централни банки	44.115.597	41.168.326
Странски деловни банки	9.505.588	648.505
Меѓународни финансиски институции	32.989	2.799
Вкупно	53.654.174	41.819.630

Депозити во странска валута според географската локација

	2022	2021
Европа	47.238.461	34.398.944
Азија	4.465.830	5.491.810
Северна Америка	1.949.883	1.928.876
Вкупно	53.654.174	41.819.630

17. Странски хартии од вредност

Народната банка има вложувања во странски должнички хартии од вредност и странски сопственички хартии од вредност. Вложувањата во странски должнички хартии од вредност се класификувани како хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех и хартии од вредност по амортизирана набавна вредност, а вложувањата во сопственички хартии од вредност се класифицирани како хартии од вредност мерени по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка.

17. Странски хартии од вредност (продолжува)

	2022	2021
Обврзници	93.562.550	108.829.824
Комерцијални записи	11.675.460	-
Дисконтни записи	7.584.127	16.452.011
Сертификати за депозит	2.904.054	-
Должнички хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех	115.726.191	125.281.835
Обврзници	42.077.870	32.047.748
Должнички хартии од вредност по амортизирана набавна вредност	42.077.870	32.047.748
Сопственички хартии од вредност – БИС	41.208	40.945
Сопственички хартии од вредност – СВИФТ ¹⁸	2.684	2.187
Сопственички хартии од вредност мерени по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка	43.892	43.132
Вкупно	157.847.953	157.372.715
Тековни	118.560.575	129.808.861
Нетековни	39.287.378	27.563.854

Портфолиото на хартиите од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех го сочинуваат висококвалитетни должнички хартии од вредност во коишто влегуваат обврзници, комерцијални записи, дисконтни записи и сертификати за депозити. Вложувањата во хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех се усогласуваат со објективната вредност и носат фиксни купонски камати со стапка помеѓу 0% и 4,25% годишно (2021 година: помеѓу 0% и 5,85% годишно). Странските хартии од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех вклучуваат пресметана камата во износ од 293.820 илјади МКД (2021 година: 555.500 илјади МКД).

Хартиите од вредност по амортизирана набавна вредност носат фиксни приходи со каматна стапка помеѓу 0% и 4,85% годишно (2021 година: помеѓу 0% и 5,5% годишно). Странските хартии од вредност по амортизирана набавна вредност вклучуваат пресметана камата во износ од 260.072 илјади МКД (2021 година: 215.481 илјада МКД).

На 31 декември 2022 година, состојбата на исправката на вредноста за очекуваната кредитна загуба на хартиите од вредност по амортизирана набавна вредност изнесува 9.862 илјади МКД (2021 година: 10.577 илјади МКД). Движењето на исправката на вредноста за очекуваната кредитна загуба на хартиите од вредност по амортизирана набавна вредност е прикажано во табелата подолу:

¹⁸ Светско меѓубанкарско здружение за финансиски телекомуникациски врски (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications) – СВИФТ.

17. Странски хартии од вредност (продолжува)

	Белешка	2022	2021
Состојба на 1 јануари		10.577	16.792
Зголемување на исправката на вредноста за очекуваната кредитна загуба на хартиите од вредност по амортизирана набавна вредност	14	2.805	3.085
(Ослободување) на исправката на вредноста за очекуваната кредитна загуба на хартиите од вредност по амортизирана набавна вредност	14	(3.497)	(9.282)
Ефект од пресметаните курсни разлики		(23)	(18)
Состојба на 31 декември		9.862	10.577

Сопственичките хартии од вредност од БИС и СВИФТ не котираат на пазарот и се класифицирани како хартии од вредност мерени по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка.

Народната банка поседува 430 обични акции од БИС (номинална вредност од 5.000 СПВ по акција – платливи 25% од нивната номинална вредност). Објективна вредност на акциите во БИС не може да биде реално утврдена, поради што се прикажуваат по нивната набавна вредност. На овој начин се смета дека нивната набавна вредност ја одразува нивната објективна вредност.

Народната банка поседува 6 обични акции од СВИФТ со номинална вредност од 125 ЕУР по акција стекнати по набавна вредност од 5.915 ЕУР по акција. Објективната вредност на акциите од СВИФТ на 31 декември 2022 година изнесува 7.275 ЕУР по акција, согласно објавените податоци од компанијата.

18. Дериватни инструменти

Народната банка, во текот на 2022 и 2021 година, склучуваше трансакции со дериватни финансиски инструменти – фјучерси на обврзница. Во 2022 година се склучени договори со фјучерси на обврзница во вкупна номинална вредност од 4.919.456 илјади МКД (2021 година: договори со фјучерси на обврзница во вкупна номинална вредност од 978.725 илјади МКД).

На 31 декември 2022 година, Народната банка нема отворени фјучерс-позиции. Добивките и загубите од промената на објективната вредност на трансакциите со фјучерси се признати во билансот на успех (белешка 8).

19. Злато

	2022	2021
Златни депозити по видување	13.687.570	9.994.383
Орочени златни депозити	9.425.612	11.889.498
Злато во трезорот на Народната банка	42.161	39.932
Вкупно	23.155.343	21.923.813
Тековни	23.155.343	21.923.813

19. Злато (продолжува)

Вкупните златни резерви на Народната банка, заклучно со 31 декември 2022 година, изнесуваат 221.527,1627 унци (2021 година: 221.520,1677 унци) со објективна вредност од 1.812,35 САД-долари или 104 илјади МКД за унца (2021 година: 1.820,10 САД-долари или 99 илјади МКД за унца).

Каматните стапки на орочените златни депозити во 2022 година се движеа во интервалот од 0,08% до 0,52% годишно за златните депозити засновани врз цената на златото во САД-долари (2021 година: со каматна стапка помеѓу 0,04% и 0,25% на годишно ниво). На 31 декември 2022 година орочените златни депозити ја вклучуваат пресметаната камата во износ од 8.342 илјади МКД (2021 година: 984 илјади МКД).

20. Специјални права на влечење

Народната банка има тековна сметка кај ММФ деноминирана во СПВ, којашто се употребува за обработка и порамнување на сите трансакции со ММФ. На 31 декември 2022 година, специјалните права на влечење изнесуваат 24.679 илјади МКД (2021 година: 80.443 илјади МКД).

Оваа тековна сметка носи камата во висина на таканаречената базична стапка на ММФ. Во текот на 2022 година, базичната стапка се движеше помеѓу 0,050% и 2,916%, годишно (2021 година: помеѓу 0,050% и 0,115%, годишно). Специјалните права на влечење се вклучени во паричните еквиваленти за потребите на Извештајот за паричните текови (белешка 44).

21. Побарувања врз основа на девизни репо-трансакции

	2022	2021
Обратни репо-трансакции во странска валута со примен колатерал во хартии од вредност	8.902.551	2.127.117
Вкупно	8.902.551	2.127.117
Тековни	8.902.551	2.127.117

Во 2022 и 2021 година, Народната банка склучуваше обратни репо-трансакции со странски банки со примен колатерал во хартии од вредност. Пазарната вредност на примениот колатерал во хартии од вредност (државни обврзници со кредитен рејтинг од БББ), на 31 декември 2022 година, изнесува 8.823.366 илјади МКД (31.12.2021 година: 2.119.667 илјади МКД). Побарувањата врз основа на обратни репо-трансакции вклучуваат побарувања врз основа на пресметана камата во износ од 6.186 илјади МКД (2021 година: обврски врз основа на пресметана камата во износ од 780 илјади МКД).

22. Побарувања од државата за односите со ММФ

	Белешка	2022	2021
Побарувања од државата врз основа на доделена нето кумулативна алокација, во име и за сметка на ММФ			
Побарувања врз основа на користење општа алокација од 2021 година	39а	10.309.305	10.243.548
Побарување поврзано со општата и специјалната нето кумулативна алокација од 2009 година	39а	4.388.194	4.360.204
Побарување поврзано со обврската врз основа на наследена алокација на СПВ	39а	642.356	638.260
Вкупно		15.339.855	15.242.012
Побарувања од државата во име и за сметка на ММФ, врз основа на користење на кредитните линии од ММФ			
Побарување врз основа на користење средства од кредитната линија РФИ ¹⁹	39б	10.823.523	10.706.402
Побарување врз основа на користење средства од кредитната линија ПЛЛ ²⁰	39б	6.480.058	-
Вкупно		17.303.581	10.706.402
Вкупно		32.643.436	25.948.414
Тековни		18.122.607	15.260.851
Нетековни		14.520.829	10.687.563

Противставката на овие активни билансни позиции е обврската кон ММФ врз основа на алокација на СПВ и користени кредити од ММФ, во име и за сметка на државата.

23. Членство кај ММФ

Во согласност со Статутот на ММФ, којшто е ратификуван од Собранието, како и во согласност со Законот за правно наследство на Република Македонија на членството во Меѓународниот монетарен фонд, Народната банка делува како фискален агент на Република Северна Македонија и истовремено настапува како депозитар на ММФ во Република Северна Македонија. Во тоа својство, Народната банка води евиденција на квотата на Република Северна Македонија за членството во ММФ, како и на сметките бр. 1 и 2.

На крајот на 2022 година, квотата на Република Северна Македонија за членство во ММФ изнесува 11.043.104 илјади МКД, сметката бр. 1 изнесува 27.677 илјади МКД и сметката бр. 2 изнесува 160 илјади МКД (2021 година: 10.208.567 илјади МКД, 25.586 илјади МКД и 148 илјади МКД, соодветно, за трите позиции). Промените се резултат на извршеното вреднување на овие позиции со курс на СПВ од 30 април 2022 година според финансиската година на ММФ (белешка 39в).

¹⁹ Инструмент за брзо финансирање (Rapid Financial Instrument) – РФИ.

²⁰ Кредитна линија за претпазливост и ликвидност (Precautionary and Liquidity Line) – ПЛЛ.

24. Кредити дадени на банките

Во текот на 2022 година, Народната банка креираше ликвидност за домашните банки врз основа на склучени аукциски репо-трансакции со примен колатерал во државни хартии од вредност и благајнички записи, во услови на зголемени ликвидносни потреби на банките (2021 година: Народната банка не склучуваше аукциски репо-трансакции со домашните банки).

На 31.12.2022 година, Народната банка нема побарувања врз основа на одобрени кредити за склучени аукциски репо-трансакции со домашните банки.

25. Други побарувања

	2022	2021
Побарување од банка во стечај	730.039	730.039
Побарување од банка врз основа на достасани аукциски депозити	5.268	5.268
Вкупно	735.307	735.307
Исправка на вредноста на побарувањата	(735.307)	(735.307)
Вкупно	-	-

Во јануари 2004 година, Народната банка исплати 1.018.258 илјади МКД кон странски банки врз основа на гаранции за позајмувања на една македонска банка од странски банки, дадени врз основа на Одлуката за критериумите и условите за употреба на дел од девизните резерви врз основа на гаранции за позајмувања на македонски банки од странски банки, којашто престана да важи од март 2003 година. Народната банка создаде побарување од домашната банка. Врз банката беше покрената стечајна постапка во март 2004 година. Народната банка евидентираше побарувања врз основа на дадени гаранции од банката во стечај на износ од 1.034.569 илјади МКД. Народната банка изврши целосна исправка на вредноста на побарувањата од банката во стечај.

Во периодот од 2010 година до 2019 година, Народната банка наплати дел од побарувањата од банката во стечај, во износ од 304.530 илјади МКД од кои 231.234 илјади МКД се наплатени врз основа на добиено решение за авансна распределба од стечајната маса на домашната банка во стечај и од стечајната маса на еден должник на домашната банка во стечај и 73.296 илјади МКД се наплатени врз основа на преземени средства за ненаплатени побарувања.

Достасаното ненаплатено побарување врз основа на достасани аукциски депозити се однесува на аукциските депозити на друга домашна банка коишто не беа вратени на време. Во 1999 година започна стечајна постапка против оваа банка, којашто сè уште е во тек. Народната банка во целост ги има резервирано побарувањата од банката во стечај во износ од 9.268 илјади МКД. Во 2013 година, Народната банка наплати дел од побарувањето во износ од 1.000 илјади МКД, додека во 2019 година Народната банка наплати дел од побарувањето во износ од 3.000 илјади МКД.

Во 2022 и 2021 година немаше наплата на овие побарувања.

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

26. Недвижности и опрема

	Земјиште и згради	Мебел, опрема и возила	Уметни- чки дела	Библи- отечен фонд	Инвести- ции во тек	Вкупно средства за деловни цели	Средства за рекреати- вни цели	Вкупно
Состојба на 1 јануари 2021								
Набавна вредност	814.013	563.362	64.361	4.904	808.729	2.255.369	34.149	2.289.518
Акумулирана деpreciјација	(474.727)	(520.112)	-	-	-	(994.839)	(22.001)	(1.016.840)
Состојба на 1 јануари 2021, сегашна вредност	339.286	43.250	64.361	4.904	808.729	1.260.530	12.148	1.272.678
Зголемувања на средствата во текот на годината								
- набавна вредност	1.422	63.419	-	66	166.297	231.204	-	231.204
Намалување на средствата								
- набавна вредност	-	(43.444)	-	-	-	(43.444)	-	(43.444)
- акумулирана деpreciјација	-	43.444	-	-	-	43.444	-	43.444
Трансфери								
- набавна вредност	-	(3.060)	-	-	-	(3.060)	(14)	(3.074)
- акумулирана деpreciјација	-	3.001	-	-	-	3.001	14	3.015
Депрецијација за годината	(25.196)	(25.378)	-	-	-	(50.574)	(637)	(51.211)
Состојба на 31 декември 2021	315.512	81.232	64.361	4.970	975.026	1.441.101	11.511	1.452.612
Состојба на 31 декември 2021								
Набавна вредност	815.435	580.277	64.361	4.970	975.026	2.440.069	34.135	2.474.204
Акумулирана деpreciјација	(499.923)	(499.045)	-	-	-	(998.968)	(22.624)	(1.021.592)
Сегашна вредност	315.512	81.232	64.361	4.970	975.026	1.441.101	11.511	1.452.612

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

26. Недвижности и опрема (продолжува)

	Земјиште и згради	Мебел, опрема и возила	Уметни- чки дела	Библи- отечен Фонд	Инвести- ции во тек	Вкупно средства за деловни цели	Средства за рекреати- вни цели	Вкупно
Состојба на 1 јануари 2022								
Набавна вредност	815.435	580.277	64.361	4.970	975.026	2.440.069	34.135	2.474.204
Акумулирана деpreciјација	(499.923)	(499.045)	-	-	-	(998.968)	(22.624)	(1.021.592)
Состојба на 1 јануари 2022, сегашна вредност	315.512	81.232	64.361	4.970	975.026	1.441.101	11.511	1.452.612
Зголемувања на средствата во текот на годината								
- набавна вредност	-	12.410	-	257	89.730	102.397	20	102.417
Намалување на средствата								
- набавна вредност	-	(8.632)	-	(2)	-	(8.634)	-	(8.634)
- акумулирана деpreciјација	-	8.593	-	-	-	8.593	-	8.593
Трансфери								
- набавна вредност	94	-	-	-	(94)	-	-	-
- акумулирана деpreciјација	-	-	-	-	-	-	-	-
Депрецијација за годината	(25.264)	(27.803)	-	-	-	(53.067)	(640)	(53.707)
Состојба на 31 декември 2022	290.342	65.800	64.361	5.225	1.064.662	1.490.390	10.891	1.501.281
Состојба на 31 декември 2022								
Набавна вредност	815.529	584.055	64.361	5.225	1.064.662	2.533.832	34.155	2.567.987
Акумулирана деpreciјација	(525.187)	(518.255)	-	-	-	(1.043.442)	(23.264)	(1.066.706)
Сегашна вредност	290.342	65.800	64.361	5.225	1.064.662	1.490.390	10.891	1.501.281

26. Недвижности и опрема (продолжува)

Основните средства за рекреативни цели вклучуваат згради и други основни средства во рамките на тие згради.

Како дел од реформите на платниот систем, во 2001 година Народната банка ја презеде функцијата за снабдување со готовина од поранешниот Завод за платен промет (ЗПП), како и дел од зградите, опремата и мебелот на ЗПП поврзани со таа функција во десет града во државата. Овие основни средства ѝ беа дадени во владение на Народната банка, но сопственоста сè уште не е префрлена поради незавршениот делбен биланс на ЗПП и следствено, средствата не се евидентирани во деловните книги на Народната банка.

Во 2013 година, со одлука на Владата, на Народната банка ѝ е дадено право на трајно користење на градежно земјиште во сопственост на Република Северна Македонија, за изградба на нов деловен објект. Земјиштето не е евидентирано во книгите на Народната банка. На 31 декември 2022 година, состојбата на инвестициите во тек за изградбата на новиот деловен објект изнесува 1.055.246 илјади МКД (2021 година: 974.932 илјади МКД). Во 2022 година, Народната банка имаше вложувања во инвестиции во тек во износ од 80.314 илјади МКД (2021 година: 166.297 илјади МКД), поврзани со изградбата на новиот деловен објект (белешка 456).

Во јули 2022 година, договорот за изведуваче градежни работи е раскинат, поради неисполнување на обврските од договорот од страна на изведувачот, при што Народната банка презеде активности за заштита на објектот во градба. Во последниот квартал од 2022 година, над поранешниот изведувач е отворена претстечајна постапка, којашто сè уште е во тек. Од почетокот на 2023 година се вршат подготовки за продолжување на активностите со изградбата на новиот објект.

Во 2022 и 2021 година, Народната банка нема оптоварувања врз недвижностите и опремата.

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

27. Нематеријални средства

	2022	2021
Состојба на 1 јануари		
Набавна вредност	281.413	262.479
Инвестиции во тек	6.242	6.103
Акумулирана амортизација	(255.694)	(239.777)
Сегашна вредност	31.961	28.805
Зголемувања на средствата во текот на годината		
- набавна вредност	16.482	18.291
Намалување на средствата во текот на годината		
- набавна вредност	(1.301)	(2.431)
- акумулирана амортизација	1.301	2.431
Трансфери		
- набавна вредност	-	3.074
- акумулирана амортизација	-	(3.015)
Амортизација за годината	(14.532)	(15.333)
Инвестиции во тек	(5.637)	139
Состојба на 31 декември	28.274	31.961
Состојба на 31 декември		
Набавна вредност	296.594	281.413
Инвестиции во тек	605	6.242
Акумулирана амортизација	(268.925)	(255.694)
Сегашна вредност	28.274	31.961

28. Ковани пари од благородни метали

На 31 декември 2022 година состојбата на кованите пари од благородни метали изнесува 5.815 илјади МКД (2021 година: 5.703 илјади МКД).

Кованите пари од благородни метали ги вклучуваат пригодните ковани пари, кованите пари за колекционерски цели и комплетите ковани пари.

Пригодните ковани пари се златници и сребреници коишто врз основа на одлука на Владата се произведени за да се одбележат јубилеи значајни за државата. На 31 декември 2022 година, Народната банка располагаше со вкупно 173 златници и 25 сребреници (31 декември 2021 година: 173 златници и 26 сребреници).

Во согласност со Законот за Народната банка, од јуни 2014 година, Народната банка започна со активноста продажба на ковани пари за колекционерски цели, коишто се истовремено и средство за плаќање. Во 2016 година Народната банка започна со продажба на ковани пари за колекционерски цели и преку комисионо работење. На 31 декември 2022 година, Народната банка располагаше со залиха од 218 парчиња ковани пари за колекционерски цели (31 декември 2021 година: 268 парчиња).

28. Ковани пари од благородни метали (продолжува)

На 31 декември 2022 година, Народната банка располагаше со залиха од 2.856 парчиња комплекти ковани пари (2021 година: 2.931 парче комплекти ковани пари).

Приходите од продажбата на кованите пари за колекционерски цели и од продажбата на комплектите ковани пари се прикажани во белешката 11.

29. Побарувања од работењето

Побарувањата од работењето ги сочинуваат побарувањата во девизи врз основа на платени камати, провизии и други трошоци за сметка на државата врз основа на нето кумулативната алокација (НКА) од ММФ, побарувањата врз основа на надоместоци и провизии за услуги извршени од страна на Народната банка, побарувањата за одржувањето на Комплексот банки и останатите побарувања:

	2022	2021
Побарувања во девизи врз основа на платени камати, провизии и други трошоци за сметка на државата (НКА)	70.419	765
Надоместоци и провизии	38.041	30.515
Побарувања за одржување на Комплексот банки	2.643	1.614
Останати побарувања	564.844	407.814
Исправка на вредноста на останатите побарувања	(564.844)	(407.814)
Вкупно	111.103	32.894

Движењето на исправката на вредноста на останатите побарувања е прикажано во продолжение:

	2022	2021
Состојба на 1 јануари	407.814	406.961
Зголемување на исправката на вредноста на побарувања врз основа на договорна казна (белешка 14)	147.733	-
Зголемување на исправката на вредноста за побарувањата од камати (белешка 14)	7.420	1
Зголемување на исправката на вредноста за побарувањата од надоместоци и провизии (белешка 14)	1.418	464
Зголемување на исправката на вредноста на побарувањата од работењето (белешка 14)	442	464
Зголемување/ отпис на сомнителните и спорните побарувања	4	(77)
Ефект од пресметаните курсни разлики	13	1
Состојба на 31 декември	564.844	407.814

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

30. Останати средства

	2022	2021
Пресметани трошоци за набавените банкноти и монети	172.380	75.778
Други побарувања во странска валута	23.615	281
Канцелариски и други материјали	12.592	12.325
Останати пресметани трошоци	6.671	5.503
Дадени аванси	5.816	43.770
Средства врз други основи	129	59
Преземени средства врз основа на ненаплатени побарувања	55.848	55.848
Оштетување на преземените средства врз основа на ненаплатени побарувања	(55.848)	(55.848)
Вкупно	221.203	137.716
Тековни	208.611	125.391
Нетековни	12.592	12.325

Пресметаните трошоци за набавените банкноти и монети се однесуваат на исплатените договорни обврски за набавените банкноти и монети. Дадените аванси во 2021 година во најголема мера се однесуваат на платените аванси во согласност со договорите поврзани со новиот деловен објект. Поради раскинување на договорот во 2022 година, дадените аванси се наплатени преку активирање на авансната гаранција издадена од изведувачот.

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

31. Готови пари во оптек

Готовите пари во оптек изнесуваат:

МКД	Номинална вредност	2022		2021	
		Парчиња	Вредност во илјади МКД	Парчиња	Вредност во илјади МКД
Готови пари во оптек (законско средство за плаќање)					
Книжни банкноти	100	17.701.456	1.770.146	16.519.578	1.651.958
	200	941.142	188.228	1.333.335	266.667
	500	10.572.856	5.286.428	11.282.603	5.641.301
	1000	22.696.936	22.696.936	22.596.970	22.596.970
	2000	10.892.251	21.784.502	9.606.016	19.212.032
Вкупно книжни банкноти			51.726.240	49.368.928	
Банкноти од полимер	10	29.567.556	295.676	25.961.988	259.620
	50	6.400.562	320.028	5.850.292	292.515
Вкупно банкноти од полимер			615.704	552.135	
Монети	1	123.522.884	123.523	115.542.580	115.542
	2	87.785.204	175.570	83.501.859	167.004
	5	47.888.934	239.445	44.722.791	223.614
	10	39.161.315	391.613	38.060.758	380.608
	50	5.538.878	276.944	5.613.906	280.695
Вкупно монети			1.207.095	1.167.463	
Вкупно готови пари во оптек (законско средство за плаќање)			53.549.039	51.088.526	
Готови пари во оптек – ковани пари за колекционерски цели					
Монети	10	91.922	919	91.912	919
	100	101.344	10.135	101.304	10.130
	1000	557	557	557	557
	2000	45	90	45	90
Вкупно готови пари во оптек – ковани пари за колекционерски цели			11.701	11.696	
Готови пари во оптек коишто не се законско средство за плаќање					
Монети	0,5	4.345.792	2.173	4.345.792	2.173
Книжни банкноти	10	16.922.578	169.226	16.928.588	169.286
Книжни банкноти	50	2.253.692	112.684	2.254.635	112.732
Книжни банкноти	5000	1.543	7.715	1.605	8.025
Вкупно готови пари во оптек коишто не се законско средство за плаќање			291.798	292.216	
Вкупно готови пари во оптек			53.852.538	51.392.438	

32. Депозити на банките и штедилниците

	2022	2021
Расположливи депозити на банките и штедилниците во МКД кај Народната банка	48.793.233	36.067.024
Депозити на банките и други сметки на финансиски институции во МКД кај Народната банка	19.037.564	30.637.968
Депозити на банките во странска валута – МИПС ЕУР	5.602.864	6.739.690
Депозити на банките во странска валута со рочност до 1 месец	738.484	616.072
Депозити на банките во странска валута со рочност од 1 до 3 месеци	123.120	-
Вкупно	74.295.265	74.060.754
Тековни	74.295.265	74.060.754

Домашните банки, филијалите на странски банки и штедилниците²¹ имаат право на пласирање средства во расположливи депозити кај Народната банка. Роковите на достасување на депозитите се еден работен ден (преку ноќ) и седум дена, без можност за предвремено повлекување, делумно или целосно.

Во текот на 2022 година, каматните стапки на расположливите депозити преку ноќ се движеа во интервалот од 0,15% до 2,65% на годишно ниво (2021 година: 0,15% на годишно ниво), додека, пак, каматните стапки на расположливите депозити до седум дена се движеа во интервалот од 0,3% до 2,7% на годишно ниво (2021 година: 0,3% на годишно ниво). Расположливите депозити до седум дена на банките и штедилниците ја вклучуваат пресметаната камата во износ од 1.234 илјади МКД (2021 година: 24 илјади МКД).

Обврските врз основа на депозити кон банките и други сметки на финансиските институции во МКД ги одразуваат состојбите на нивните сметки кај Народната банка за порамнување на платните трансакции. Средствата на овие сметки се вклучуваат во исполнувањето на задолжителната резерва во денари.

Народната банка не плаќа камата на средствата на денарските сметки на банките кај Народната банка преку кои ја исполнуваат обврската за задолжителната резерва и остатокот на средства на сметките, како и на сметките на финансиските институции²².

За целите на порамнување на домашните банки, Народната банка има отворени сметки во евра во МИПС, за поврзување со евра-системот за плаќање TARGET 2.

²¹ Согласно Одлуката за расположливи депозити, „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 263/22.

²² Сметки на Развојната банка на Република Северна Македонија за различни проекти.

32. Депозити на банките и штедилниците (продолжува)

Каматните стапки на пласираните депозити во странска валута со рочност до 1 месец, во текот на 2022 година, се движеа во интервалот од -0,40% до 1,2% на годишно ниво (2021 година: -0,40% на годишно ниво). Депозитите на банките во странска валута со рочност до 1 месец ги вклучуваат обврските врз основа на пресметана камата во износ од 566 илјади МКД (2021 година: побарувања врз основа на пресметана камата во износ од 198 илјади МКД).

Каматните стапки на пласираните депозити во странска валута со рочност од 1 до 3 месеци, во текот на 2022 година, се движеа во интервалот од -0,37% до 1,7% на годишно ниво. Депозитите на банките во странска валута со рочност од 1 до 3 месеци ги вклучуваат обврските врз основа на пресметана камата во износ од 134 илјади МКД (2021 година: домашните банки немаа пласмани во депозити во странска валута со рочност од 1 до 3 месеци).

33. Задолжителна резерва на банките во девизи и задолжителна резерва на штедилниците во денари

	2022	2021
Задолжителна резерва на банките во девизи	27.125.601	19.935.455
Задолжителна резерва на штедилниците во МКД	23.366	25.207
Вкупно	27.148.967	19.960.662
Тековни	27.148.967	19.960.662

Согласно регулативата, банките имаат обврска за исполнување задолжителна резерва во денари и во девизи, додека, пак, штедилниците имаат обврска за задолжителна резерва во денари. Обврската за задолжителна резерва на штедилниците се исполнува на фиксно ниво.

Во текот на 2021 година и во периодот од јануари до август 2022 година, Народната банка утврдуваше надоместок на износот на издвоената задолжителна резерва во евра, по стапка еднаква на каматната стапка на расположливиот депозит преку ноќ на Европската централна банка којашто важела на последниот ден од периодот на исполнување, како и надоместок на вишокот средства над износот на издвоената задолжителна резерва по истата стапка намалена за 0,15 процентни поени. Почнувајќи од август 2022 година, Народната банка утврдува надоместок на износот на издвоената задолжителна резерва во евра, по стапка еднаква на пониската стапка од 0% и каматната стапка на расположливиот депозит преку ноќ на Европската централна банка којашто важела на последниот ден од периодот на исполнување, како и надоместок на вишокот средства над износот на издвоената задолжителна резерва, по истата стапка, намалена за 0,15 процентни поени²³.

²³ Согласно Одлуката за задолжителна резерва, „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 177/21, 83/22, 153/22, 201/22 и 251/22.

33. Задолжителна резерва на банките во девизи и задолжителна резерва на штедилниците во денари (продолжува)

Во 2022 година, каматната стапка по која Народната банка пресметуваше надоместок на износот на издвоената задолжителна резерва во евра изнесуваше -0,50% на годишно ниво (2021 година: -0,50% на годишно ниво).

Во 2022 година, каматната стапка по која Народната банка пресметуваше надоместок на вишокот издвоени средства на девизната сметка во евра во МИПС, којшто е повисок за 5% од пресметаната задолжителна резерва во евра, се движеше во интервалот од -0,65% до -0,15% на годишно ниво (2021 година: -0,65% на годишно ниво).

На 31 декември 2022 година, Народната банка нема побарувања врз основа на пресметана камата за задолжителната резерва на банките во девизи (2021 година: 4.956 илјади МКД).

34. Благајнички записи на Народната банка

Во 2022 година, на аукциите на балајнички записи се применуваше тендер со ограничен износ и фиксна каматна стапка. Почнувајќи од ноември 2022 година, покрај банките и филијалите на странски банки, право на учество на аукциите на балајнички записи имаат и штедилниците²⁴.

Каматната стапка на балајничките записи во текот на 2022 година се движеше во интервалот од 1,25% до 4,75% на годишно ниво (2021 година: во периодот од јануари до првата декада на март 2021 година, каматната стапка на балајничките записи изнесуваше 1,5%. Од почетокот на втората декада на март каматната стапка на балајничките записи се намали за 0,25 процентни поени и заклучно со 31.12.2021 година изнесуваше 1,25%).

На 31 декември 2022 година, пресметаната камата на балајничките записи на Народната банка изнесува 21.126 илјади МКД (2021 година: 5.545 илјади МКД).

Паричниот тек за балајничките записи на Народната банка е како што следи:

	2022	2021
Состојба на 1 јануари	9.993.065	9.994.589
Балајнички записи на Народната банка, приливи	99.140.328	119.867.110
Балајнички записи на Народната банка, одливи	(99.879.000)	(120.000.000)
Дисконт, приливи	196.186	131.366
Состојба на 31 декември	9.450.579	9.993.065

²⁴ Согласно Одлуката за балајнички записи, „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 263/22 година.

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

35. Обврски врз основа на девизни репо-трансакции

	2022	2021
Репо-трансакции во странска валута со даден колатерал во хартии од вредност	22.915.335	2.127.069
Репо-трансакции во странска валута со даден колатерал во злато	4.440.273	6.236.602
Вкупно	27.355.608	8.363.671
Тековни	27.355.608	8.363.671

Народната банка во 2022 и 2021 година склучуваше класични репо-трансакции со странски банки со даден колатерал во странски хартии од вредност и злато (белешка 2Г).

Вкупната пазарна вредност на дадениот колатерал изнесува 27.219.768 илјади МКД, од кои пазарната вредност на дадениот колатерал во злато изнесува 4.388.521 илјада МКД, додека пазарната вредност на дадениот колатерал во странски хартии од вредност изнесува 22.831.247 илјади МКД (2021 година: пазарната вредност на дадениот колатерал во злато изнесуваше 6.333.785 илјади МКД, додека пазарната вредност на дадениот колатерал во странски хартии од вредност изнесуваше 2.123.282 илјади МКД).

Обврските врз основа на девизни репо-трансакции со даден колатерал во хартии од вредност, на 31 декември 2022 година, ги вклучуваат и обврските врз основа на пресметана камата во износ од 9.394 илјади МКД (2021 година: побарувања врз основа на пресметана камата во износ од 827 илјади денари), додека, пак, обврските врз основа на девизни репо-трансакции со даден колатерал во злато, на 31 декември 2022 година ги вклучуваат побарувањата врз основа на пресметана камата во износ од 2.736 илјади денари (2021 година: побарувања врз основа на пресметана камата во износ од 1.949 илјади МКД).

36. Денарски депозити на државата

Народната банка врши депозитни работи за државата и за органите на државната управа, во согласност со Законот за Народната банка.

	2022	2021
Единствена трезорска сметка	23.113.816	23.988.875
Останати денарски депозити	869.764	930.731
Вкупно	23.983.580	24.919.606
Тековни	23.983.580	24.919.606

36. Денарски депозити на државата (продолжува)

Народната банка плаќа камата на денарските депозити на државата во согласност со Одлуката за пресметување и плаќање камата на депозитите на органите на државната управа кај Народната банка²⁵.

Каматната стапка на денарските депозити на државата во периодот од јануари до август 2022 година, беше утврдена на нивото на каматната стапка на расположливите депозити со рочност преку ноќ на Народната банка и се движеше во интервалот од 0,15% до 0,40% на годишно ниво. Согласно измената на Одлуката за пресметување и плаќање камата, почнувајќи од септември 2022 година, каматната стапка на денарските депозити на државата е утврдена во висина на месечната пондерирана каматна стапка на банките на денарските прекуноќни депозити за нефинансиски институции без валутна клаузула и во периодот од септември до декември 2022 година се движеше во интервалот од 0,04% до 0,10% на годишно ниво (2021 година: 0,15% на годишно ниво).

Депозитите на државата ја вклучуваат пресметаната камата во износ од 413 илјади МКД (2021 година: 775 илјади МКД).

37. Девизни депозити на државата

Во согласност со Законот за Народната банка и Законот за девизно работење, Народната банка е агент на државата за вршење платен промет со странство. Органите на централната државна власт и дел од јавните фондови ги депонираат своите девизни приливи на девизни сметки кај Народната банка, под услов Министерството за финансии формално да им одобри да отворат ваква сметка. На 31 декември 2022 година, овие депозити изнесуваат 16.360.703 илјади МКД (2021 година: 22.067.344 илјади МКД).

Народната банка плаќа камата на девизните депозити на државата согласно одредбите во Одлуката за пресметување и плаќање камата на депозитите на органите на државната управа кај Народната банка²⁶.

²⁵ Согласно Одлуката за пресметување и плаќање камата на депозитите на органите на државната управа кај Народната банка, „Службен весник на Република Македонија“ бр. 218/16 година, „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.183/22 година, камата се плаќа на депозитите по видување на органите на државната управа најмногу до висина на однапред утврден износ којшто за денарските депозити изнесува 6.000.000 илјади МКД.

²⁶ Согласно Одлуката за пресметување и плаќање камата на депозитите на органите на државната управа кај Народната банка, „Службен весник на Република Македонија“ бр. 218/16 година, „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.183/22 година, камата се плаќа на депозитите по видување на органите на државната управа најмногу до висина на однапред утврден износ којшто за девизните депозити изнесува 100.000 илјади ЕУР.

37. Девизни депозити на државата (продолжува)

Каматната стапка на девизните депозити на државата во периодот од јануари до август 2022 година беше утврдена на ниво на каматната стапка на расположливите депозити со рочност преку ноќ на Европската централна банка, а ако каматната стапка е негативна (-0,50% во периодот од јануари до јули 2022 година и 0% до крајот на август 2022 година) тогаш не се пресметува камата, односно таа е нула денари.

Согласно измената на Одлуката за пресметување и плаќање камата, почнувајќи од септември 2022 година, каматната стапка на девизните депозити е утврдена во висина на месечната пондерирана каматна стапка на банките на девизните прекуноќни депозити на нефинансиски институции во евра и во периодот од септември до декември 2022 година изнесуваше 0,01% на годишно ниво (2021 година: каматната стапка на расположливите депозити со рочност преку ноќ на Европската централна банка беше негативна и изнесуваше -0,50%, така што согласно Одлуката не се пресметуваше камата на овие депозити.

38. Ограничени депозити

Ограничените депозити главно ги вклучуваат девизните средства на депонентите (државата) коишто чекаат извршување дознака во странство и средствата на депонентите (државата) коишто претставуваат покритие од 100% за акредитив што е отворен за нивна сметка од страна на Народната банка. Народната банка не плаќа камата на овие депозити. Состојбата на овие средства на 31 декември 2022 година изнесува 142.111 илјади МКД (2021 година: 137.929 илјади МКД).

39. Обврски кон ММФ

Обврските кон ММФ ги сочинуваат обврските врз основа на нето кумулативната алокација, обврските врз основа на користење кредити од ММФ во име и за сметка на државата и обврските врз основа на членство и депозити на ММФ.

а) Обврски врз основа на алокација на СПВ – во име и за сметка на државата

Со Одлуката на Извршниот одбор на ММФ од 14 декември 1992 година, во согласност со Законот за правно наследство на Република Македонија на членството во ММФ, државата наследи 5,4% од обврската врз основа на нето-алокацијата на СПВ од поранешна Југославија, во износ од 642.356 илјади МКД (8.379 илјади СПВ).

Со Одлуката на Извршниот одбор на ММФ од 7 август 2009 година, државата доби општа, нето кумулативна алокација на СПВ во износ од 3.915.786 илјади МКД (51.076 илјади СПВ). Со стапувањето во сила на четвртиот амандман на Статутот на ММФ на 10 август 2009 година, а врз основа на Одлуката донесена од Извршниот одбор на ММФ од 1997 година, државата доби специјална нето кумулативна алокација на СПВ во износ од 472.408 илјади МКД (6.162 илјади СПВ).

39. Обврски кон ММФ (продолжува)**а) Обврски врз основа на алокација на СПВ – во име и за сметка на државата (продолжува)**

Со Одлуката на Извршниот одбор на ММФ од 2 август 2021 година, државата доби општа, нето кумулативна алокација на СПВ во износ од 10.309.305 илјади МКД (134.471 илјада СПВ). Одобрувањето на алокација на средствата е за земјите членки на ММФ коишто се учеснички во Одделот за СПВ пропорционално на нивните постојни квоти во ММФ и има за цел да обезбеди поголема ликвидност во глобалниот економски систем преку поддршка на девизните резерви на земјите членки на ММФ.

Вкупната обврска на Република Северна Македонија за алокацијата на СПВ на крајот на 2022 година изнесува 15.339.855 илјади МКД, или 200.088 илјади СПВ (2021 година: 15.242.012 илјади МКД, или 200.088 илјади СПВ).

Според Статутот на ММФ, обврската за алокацијата на СПВ достасува за наплата само во случај и во износ на откажаната алокација на СПВ, за што е потребна одлука од Советот на гувернери на ММФ, со мнозинство гласови од 85%, или во случај на укинување на учеството во Одделот на СПВ во рамките на ММФ.

Народната банка плаќа камата на вкупниот износ на обврската врз основа на алокација на СПВ (200.088.116 СПВ), пресметана по основната каматна стапка на ММФ. Народната банка ја рефундира исплатената камата на обврската врз основа на алокацијата на СПВ од Буџетот на Република Северна Македонија.

б) Обврски врз основа на користени кредити од ММФ, во име и за сметка на државата

	2022	2021
Обврски врз основа на користени кредити од ММФ во име и за сметка на државата (Кредитна линија РФИ)	10.823.523	10.706.402
Обврски врз основа на користени кредити од ММФ во име и за сметка на државата (Кредитна линија ПЛЛ)	6.480.058	-
Вкупно (белешка 22)	17.303.581	10.706.402
Тековни	2.782.752	18.839
Нетековни	14.520.829	10.687.563

39. Обврски кон ММФ (продолжува)

б) Обврски врз основа на користени кредити од ММФ, во име и за сметка на државата (продолжува)

Во април 2020 година, државата се задолжи кај ММФ со инструментот за брзо финансирање (РФИ) во износ од 140.300 илјади СПВ (100% од квотата), наменет за поддршка на Буџетот на Република Северна Македонија за време на вонредната состојба²⁷. Рокот за отплата на повлечениот износ од инструментот е од три години и три месеци до пет години од повлекувањето. Отплатата на повлечениот износ од инструментот ќе се врши во осум еднакви тримесечни рати. Отплатата на првата рата ќе започне во јули 2023 година.

Во ноември 2022 година, на државата ѝ беа одобрени средства од кредитната линија за претпазливост и ликвидност (ПЛЛ) од ММФ, во износ од 406.870 илјади СПВ (290% од квотата), наменети за поддршка на Буџетот Република Северна Македонија²⁸, од коишто државата повлече износ од 84.180 илјади СПВ (60% од квотата). Рокот за отплата на повлечениот износ од кредитната линија е од три години и три месеци до пет години од повлекувањето. Отплатата на повлечениот износ од инструментот ќе се врши во осум еднакви тримесечни рати. Отплатата на првата рата ќе започне во февруари 2026 година.

Вкупната обврска на Република Северна Македонија врз основа на користени кредити од ММФ на крајот на 2022 година изнесува 17.303.581 илјада МКД, или 224.480 илјади СПВ (2021 година: 10.706.402 илјади МКД, или 140.300 илјади СПВ).

На повлечените износи од инструментите се применува каматна стапка утврдена според правилата на ММФ, а согласно условите за финансирање коишто важат за кредитните линии.

Обврските врз основа на користени кредити од ММФ, во име и за сметка на државата, на 31 декември 2022 година ја вклучуваат пресметаната камата во износ од 93.710 илјади МКД (2021 година: 18.839 илјади МКД).

²⁷ Согласно Уредбата со законска сила за задолжување на Република Северна Македонија кај ММФ за финансиска поддршка од инструментот за брзо финансирање за време на вонредна состојба, „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 100/20.

²⁸ Согласно Уредбата со законска сила за задолжување на Република Северна Македонија кај ММФ за кредитна линија за претпазливост и ликвидност, „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 246/22.

39. Обврски кон ММФ (продолжува)**в) Обврски врз основа на членство и депозити:**

	2022	2021
Обврски врз основа на издадени меници за членство кај ММФ	11.043.104	10.208.567
Обврски врз основа на сметката 1	27.677	25.586
Обврски врз основа на сметката 2	160	148
Вкупно	11.070.941	10.234.301
Тековни	11.070.941	10.234.301

Во февруари 2016 година, стапи во сила Резолуцијата бр. 66-2 за Четиринаесеттата општа ревизија на квотите и реформа на Извршниот одбор, донесена на 15 декември 2010 година од Одборот на гувернери на ММФ, со која се предлагаше зголемување на квотите кај секоја од земјите членки во ММФ. Согласно Резолуцијата, квотата на државата за членство во ММФ во 2016 година се зголеми од постојните 68.900 илјади СПВ на 140.300 илјади СПВ. За членството кај ММФ Народната банка, како фискален агент на Република Северна Македонија има издадено меници (белешка 23).

40. Останати депозити

	2022	2021
Обврски врз основа на денарски депозити кон други домашни субјекти	2.751.411	2.329.388
Обврски врз основа на денарски депозити кон меѓународни финансиски институции (ИБРД ²⁹ , ИДА ³⁰ и МИГА ³¹)	11.102	4.376
Вкупно	2.762.513	2.333.764
Тековни	2.762.513	2.333.764

Обврските врз основа на денарски депозити кон други домашни субјекти ги сочинуваат: сметката на Резервниот гарантен фонд на КИБС, клиентските сметки на брокерските друштва и сметките на Централниот депозитар за хартии од вредност. Клиентските сметки на брокерските друштва и сметките на Централниот депозитар за хартии од вредност служат за порамнување трансакции за работи со хартии од вредност. Народната банка не плаќа камата на овие депозити.

Денарските сметки на меѓународните финансиски институции се депонирани кај Народната банка. Народната банка не плаќа камата на овие депозити.

²⁹ Меѓународна банка за обнова и развој (International Bank for Reconstruction and Development) – ИБРД.

³⁰ Меѓународна агенција за развој (International Development Association) – ИДА .

³¹ Милиталатерална агенција за гарантирање на инвестициите (Multilateral Investment Guarantee Agency) – МИГА.

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Белешки кон финансиските извештаи за годината завршена на 31 декември 2022
(Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено)

41. Посебна резерва

	2022	2021
Посебна резерва за потенцијални обврски врз основа на судски спорови со физички и правни лица	344	322
Вкупно	344	322

Посебната резерва за потенцијалните обврски врз основа на судски спорови се однесува на износот на главница и камата за коишто Народната банка очекува дека можеби ќе треба да им ги исплати на физичките и правните лица кои имаат поднесено тужби против Народната банка, по конечната на правните постапки.

Движењето на посебната резерва за потенцијалните обврски врз основа на судски спорови е прикажано во продолжение:

	2022	2021
Состојба на 1 јануари	322	247
Издвојување посебна резерва за потенцијални обврски за судски спорови (белешка 14)	22	75
Состојба на 31 декември	344	322

42. Останати обврски

Обврските се анализирани на следниов начин:

	2022	2021
Депонирани средства врз основа на одземена ефективна и депонирани емства	280.666	285.235
Обврски произлезени од стечајот на БНТ	144.895	144.895
Пресметани камати во странска валута врз основа на склучени аранжмани	70.419	1.395
Обврски врз основа на долгорочни користи на вработените	38.784	42.669
Обврски кон добавувачите и други обврски	16.354	21.731
Противставка на пригодните ковани пари	5.612	5.386
Одложени приходи	4.126	5.247
Обврски врз основа на даноци	2.340	6.501
Обврски врз основа на наеми	803	1.764
Обврски врз основа на распределена добивка	-	46.108
Вкупно	563.999	560.931

42. Останати обврски (продолжува)

Обврските врз основа на депонирани средства врз основа на одземени ефективни средства и депонирани емства се однесуваат на депонираните девизни средства коишто надлежните државни органи ги одзеле од правни и од физички лица како задолжителна мерка и против кои покренале тужби кај надлежните судови. Во зависност од судското решение, овие девизи му се враќаат на лицето од кое се одземени, или во денарска противвредност се исплатуваат во Буџетот на Република Северна Македонија. Народната банка не плаќа камата на овие средства.

Обврските произлезени од стечајот на Банката за надворешна трговија (БНТ) се однесуваат на наследените обврски на Народната банка врз основа на штедни влогови на граѓаните затечени во моментот кога беше објавен стечајот на Банката во 1995 година, во висина од 292.442 илјади МКД. За отплата на овие обврски, од стечајната маса на БНТ, на Народната банка ѝ беа обезбедени недвижности коишто таа веднаш, без надомест, ѝ ги отстапи на Владата.

Пресметаните камати во странска валута врз основа на склучени аранжмани се однесуваат на пресметаната камата врз основа на нето кумулативната алокација (НКА) од ММФ, во име и за сметка на државата.

Обврските врз основа на долгорочни користи на вработените, освен придонесите за пензиско осигурување, се еднакви на износот на идните користи коишто ги остваруваат вработените врз основа на нивниот труд во тековниот и во минати периоди, дисконтиран до неговата сметководствена вредност со примена на пондерирана годишна каматна стапка од 3,9045% на долгорочните обврзници издадени од државата во текот на 2022 година со рок на достасување над 5 години.

Обврските врз основа на распределена добивка во 2021 година се однесуваат на распределената добивка кон Буџетот на Република Северна Македонија, а во согласност со одредбите на Законот за Народната банка. Во 2022 година Народната банка нема да распредели добивка во Буџетот на Република Северна Македонија поради пресметаниот нето негативен финансиски резултат за распределба (белешка 43).

43. Капитал и резерви*Капитал*

Капиталот на Народната банка е дефиниран со Законот за Народната банка и на 31 декември 2022 година тој изнесува 1.289.789 илјади МКД (2021 година: 1.289.789 илјади МКД).

Општи и специјални резерви

Во согласност со одредбите на Законот за Народната банка, од утврдениот финансиски резултат за распределба, 70% се распределуваат во општите резерви сè додека не се постигне нивото на основниот капитал на Народната банка. По достигнувањето на нивото на основниот капитал, 15% од остатокот на добивката се распределуваат во општите резерви, а остатокот се распоредува во Буџетот на Република Северна Македонија. Во случај на отворена сметка за специјални резерви³², финансискиот резултат за распределба може да се распредели така, што најмногу 70% можат да се пренесат на сметката за специјални резерви до достигнувањето на износот утврден од Советот на Народната банка за покривање на трошоците за однапред предвидените намени, а од остатокот, 70% да се распределат во општите резерви до достигнувањето на нивото на основниот капитал, односно 15% по достигнувањето на нивото на основниот капитал. Општите резерви се користат само за покривање на загубите на Народната банка. На 31 декември 2022 година, дел од општите резерви се искористени за покривање на пресметаниот нето негативен финансиски резултат за распределба за 2022 година во износ од 902.067 илјади МКД.

	2022	2021
Општи резерви	432.826	1.334.893
Специјални резерви	843.987	843.987

³² Дефинирани како сметки за специјални резерви во Законот за Народната банка на Република Северна Македонија. Во 2015 година, Народната банка отвори сметка за специјални резерви за покривање трошоци за однапред планирани намени, со специјална намена поврзана со изградбата на новиот деловен објект.

43. Капитал и резерви (продолжува)*Ревалоризациони резерви*

	2022	2021
Ревалоризациони резерви од нереализирани курсни и ценовни промени		
Ревалоризациони резерви од курсни разлики	79.669	129.782
Ревалоризациони резерви од ценовни и курсни промени на златото	9.817.262	10.947.211
Ревалоризациони резерви од ценовни промени на хартиите од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех	32.296	17.041
Ревалоризациони резерви од ценовни промени на хартиите од вредност мерени по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка	502	-
Вкупно	9.929.729	11.094.034

Ревалоризационите резерви претставуваат акумулирани нето нереализирани позитивни курсни и ценовни промени од периодичните курсни и ценовни ревалоризации на девизните средства и обврски, коишто се користат како резерва против можните идни негативни трендови во движењето на курсните и ценовните промени соодветно.

Ревалоризационата резерва од курсни разлики од девизните средства и обврски, во 2022 година е намалена поради покривање на нето нереализираните негативни курсни разлики во износ од 50.113 илјади МКД (2021 година: зголемена поради издвојување на нето нереализираните позитивни курсни разлики во износ од 129.782 илјади МКД).

Ревалоризационата резерва од ценовни и курсни промени на златото во 2022 година е намалена на нето-основа во износ од 1.129.949 илјади МКД од коишто:

- Зголемување од 1.061.491 илјада МКД, како резултат на распределбата на нето нереализираните позитивни ценовни и курсни разлики на златото (2021 година: нето нереализирани позитивни ценовни и курсни разлики на златото во износ од 850.039 илјади МКД) и
- Намалување од 2.191.440 илјади МКД, како резултат на реализираните курсни и ценовни промени од трансакции со злато во 2022 година, коишто му беа додадени на финансискиот резултат за распределба за тековната 2022 година (2021 година: реализирани курсни и ценовни промени од трансакции со злато во вкупен износ од 1.070.362 илјади МКД).

Ревалоризационата резерва од ценовните промени на хартиите од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех во 2022 година е зголемена на нето-основа во износ од 15.255 илјади МКД, од коишто:

43. Капитал и резерви (продолжува)

Ревалоризациони резерви (продолжува)

- Зголемување од 32.296 илјади МКД, како резултат на распределбата на нето нереализираните позитивни ценовни промени на хартиите од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех по принципот „хартија по хартија“ (2021 година: нето нереализирани позитивни ценовни промени на хартиите од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех во вкупен износ од 7 илјади МКД);
- Намалување од 5.599 илјади МКД, како резултат на реализираните ценовни промени од хартиите од вредност, коишто му беа додадени на пресметаниот резултат за распределба за 2022 година (2021 година: реализирани ценовни промени од хартиите од вредност во вкупен износ од 47.848 илјади МКД) и
- Намалување од 11.442 илјади МКД, како резултат на покривањето на нето нереализираните негативни ценовни промени на хартиите од вредност од 2022 година мерени по објективна вредност преку билансот на успех (2021 година: нето нереализирани негативни ценовни промени на хартиите од вредност мерени по објективна вредност преку билансот на успех во вкупен износ од 74.897 илјади МКД).

Ревалоризационата резерва од ценовните промени на хартиите од вредност мерени по објективна вредност преку останатата сеопфатна добивка, во 2022 година е зголемена во износ од 502 илјади МКД како резултат на нето нереализираните позитивни ценовни промени во објективната вредност на сопственичките хартии од вредност мерени преку останатата сеопфатна добивка (2021 година: нула МКД).

На 31 декември 2022 година, ревалоризационата резерва на уметничките дела и библиотечниот фонд изнесува 4.085 илјади МКД (2021 година: 4.074 илјади МКД). Зголемувањето на ревалоризационите резерви во износ од 11 илјади МКД е врз основа на донации на книги во библиотечниот фонд на Народната банка.

44. Пари и парични еквиваленти

	2022	2021
Ефективни странски пари (белешка 15)	2.964.247	3.372.659
Депозити во странска валута (белешка 16)	53.654.174	41.819.630
Специјални права на влечење (белешка 20)	24.679	80.443
Вкупно	56.643.100	45.272.732

45. Потенцијални и преземени обврски

а) Тужби

Во моментот се водат неколку судски постапки против Народната банка коишто произлегуваат од тековното работење. На 31 декември 2022 година, тужбите се проценети во износ од 447.070 илјади МКД (2021 година: 123.666 илјади МКД). Народната банка им се спротивставува на овие тужби и врз основа на правен совет, смета дека нема да се јават значителни материјални загуби.

Во 2022 година, Народната банка издвои посебна резерва во износ од 22 илјади МКД за потенцијални обврски врз основа на судски спорови за кои очекува дека можеби ќе треба да ги плати обврските (2021 година: издвоена посебна резерва во износ од 75 илјади МКД за судски спорови) (белешки 14 и 41).

За останатите судски постапки, Народната банка нема издвоено резервации, бидејќи врз основа на правно мислење и совети, раководството верува дека конечниот исход ќе биде во корист на Народната банка и дека нема да настанат материјални загуби во однос на судските постапки.

б) Преземени обврски

Состојбата на преземените обврски, на 31 декември 2021 година, врз основа на изградбата на новиот објект³³ изнесуваше 608.786 илјади МКД, од коишто во текот на 2022 година беа исплатени 80.314 илјади МКД. Во јули 2022 година, Народната банка го раскина договорот за изградба на новиот објект поради неисполнувањето на обврските од договорот од страна на изведувачот и на крајот од 2022 година нема преземени обврски врз таа основа.

На 31 декември 2022 година, Народната банка има преземено обврски врз основа на склучени договори во износ од 59.322 илјади денари за инвестиции во опрема.

46. Трансакции со поврзани субјекти

Народната банка има трансакции со поврзани субјекти, со Владата на Република Северна Македонија и со сите членови на Советот. Трансакциите и состојбите со поврзаните субјекти се прикажани во белешките 5, 6, 12, 22, 23, 36, 37, 38 и 42.

47. Настани по датумот на Извештајот за финансиската состојба

По датумот на изготвувањето на Извештајот за финансиската состојба се немаат случено материјално значајни настани коишто би предизвикале корекција на финансиските извештаи, ниту, пак, настани коишто би требало да се објават во финансиските извештаи.

³³ Договорот за изведување градежни работи за изградба на нова административна зграда беше склучен во октомври 2016 година.